

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Факультет дошкільної, початкової освіти і мистецтв

Кафедра дошкільної та початкової освіти

Кваліфікаційна робота

освітнього ступеня: «магістр»

на тему:

ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИХОВАТЕЛІВ У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Виконала:

студентка II курсу, 63 групи
спеціальності 012 «Дошкільна освіта»

Тітенко Оксана Миколаївна

Науковий керівник:

викладач кафедри дошкільної та
початкової освіти

Олексієнко Вікторія Вікторівна

Роботу подано до розгляду «___» _____ 2023 року.

Студентка

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Науковий керівник

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Кваліфікаційна робота розглянута на засідання кафедри *дошкільної та початкової освіти*
протокол № _____ від «___» _____ 2023 р.

Студентка допускається до захисту даної роботи в екзаменаційній комісії.

Зав. кафедри

_____ (підпис)

Ірина ТУРЧИНА

_____ (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИХОВАТЕЛІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	9
1.1. Формування педагогічної майстерності вихователів дітей дошкільного віку в процесі професійної діяльності як науково-практична проблема.....	9
1.2. Структура педагогічної майстерності вихователя закладу дошкільної освіти.....	19
1.3. Особливості формування педагогічної майстерності в освітньому процесі закладів дошкільної освіти.....	25
Висновки до розділу 1	30
РОЗДІЛ 2. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	32
2.1. Критерії, показники, рівні сформованості педагогічної майстерності у вихователів закладів дошкільної освіти.....	32
2.2. Педагогічні умови формування педагогічної майстерності вихователів закладів дошкільної освіти.....	36
2.3. Організація та проведення експериментальної роботи.....	42
2.4. Аналіз результатів педагогічного експерименту.....	68
Висновки до розділу 2	73
ВИСНОВКИ	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	77
ДОДАТКИ	91

ВСТУП

Актуальність дослідження. Розбудова державності в Україні визначила нові стратегічні напрями розвитку системи освіти. Ці напрями визначені концептуальними положеннями ключових державних документів, таких як Конституція України, «Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки», а також закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про дошкільну освіту», «Про засади державної мовної політики», «Про внесення змін до законодавчих актів з питань загальної середньої та дошкільної освіти щодо організації освітнього процесу». Особливий акцент у цих документах зроблено на розвиток дошкільної освіти, визнаючи її базовим компонентом освітньої системи.

З огляду на це, актуальною проблемою сьогодення залишається питання професійного розвитку і формування педагогічної майстерності у педагогів закладів дошкільної освіти (далі ЗДО), без набуття якої неможливий професійний саморозвиток та самоосвіта фахівців дошкільної освіти.

Вивчення наукової літератури з питань, що стосуються дослідження проблеми, свідчить про різнобічність наукового аспекту її осмислення. Теоретичні та методичні основи професійно-педагогічної діяльності фахівців у галузі дошкільної освіти розглядаються у працях таких вчених, як Л. Артемова, Є. Белкіна, А. Богуш, Н. Гавриш, Н. Кічук, Л. Коваль, О. Кононенко, К. Крутій, В. Кьон, Н. Лисенко, Н. Манжелій, Т. Науменко, В. Пабат, Т. Поніманська, Л. Покроєва, О. Поліщук, Т. Танько, Х. Шапаренко, Р. Кондратенко та інші.

Аналіз робіт також вказує на те, що шляхи та методи підвищення професійної діяльності розроблялися і обґрунтовувалися вченими, такими як О. Колесник, Г. Беленька, Н. Левінець, Т. Кротова, О. Бурдяєва, О. Слепцова, Т. Танько та інші. Подальше вивчення робіт цих авторів дозволяє докладніше

зрозуміти різні підходи до питань підвищення професійного рівня фахівців у галузі дошкільної освіти.

Науковий аналіз джерельної бази, який проводився щодо досліджуваної проблеми, та вивчення стану формування педагогічної майстерності вихователів дітей дошкільного віку у системі дошкільної освіти, розкрив низку суперечностей. Серед них особливо важливі:

Суперечність між сучасними вимогами до рівня педагогічної майстерності вихователів дітей дошкільного віку та відсутністю науково обґрунтованих моделей її формування у процесі професійної діяльності в умовах закладу дошкільної освіти.

Суперечність між існуючим рівнем знань про педагогічну майстерність вихователів дошкільного закладу та необхідністю усвідомленого самовиховання комплексу властивостей, що забезпечують високий рівень професійної діяльності на рефлексивній основі.

Актуальність і значущість виявленої проблеми, недостатня теоретична і методична розробленість, а також необхідність вирішення виявлених суперечностей послужили підґрунтям для вибору теми кваліфікаційної роботи: **«Формування педагогічної майстерності вихователів у закладі дошкільної освіти»**.

Мета дослідження полягає у науковому обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов формування педагогічної майстерності вихователів закладу дошкільної освіти.

Відповідно до сформульованої мети визначено такі **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати стан розробки проблеми у вітчизняних та зарубіжних наукових джерелах.

2. Визначити структурні компоненти, критерії, показники та схарактеризувати рівні сформованості педагогічної майстерності вихователів закладу дошкільної освіти.

3. Виявити та науково обґрунтувати педагогічні умови формування педагогічної майстерності вихователів закладу дошкільної освіти.

4. Експериментально перевірити ефективність педагогічних умов формування педагогічної майстерності вихователів закладу дошкільної освіти.

Об'єкт дослідження – професійна діяльність вихователів закладу дошкільної освіти.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування педагогічної майстерності вихователів дітей дошкільного віку в закладі дошкільної освіти.

Для досягнення поставленої мети та розв'язання визначених завдань на всіх етапах дослідження був використаний комплекс взаємопов'язаних методів дослідження:

- теоретичні – аналіз і узагальнення джерельної бази й нормативних документів та порівняльний аналіз для уточнення термінологічного апарату дослідження.;

- емпіричні – (анкетування, тестування, експертна оцінка, інтерв'ювання, педагогічні спостереження, педагогічний експеримент;

- статистичні методи – математична обробка отриманих даних, кількісний та якісний аналіз, статистична обробка результатів дослідження а також представлення результатів у табличних і графічних формах.

Використання цього комплексу методів дозволяє не лише комплексно підійти для розв'язання зазначеної проблеми, але й забезпечити науково обґрунтовані та достовірні результати дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в:

– *уточнені* сутності і структури поняття «педагогічна майстерність вихователів дітей дошкільного віку» як інтегративного особистісного утворення, складовими компонентами якого є гуманістична спрямованість, професійна компетентність, педагогічна техніка та професійні вміння, що забезпечують ефективність взаємодії з дитячим і педагогічним колективами

та батьками;

– *обґрунтуванні* педагогічних умов формування педагогічної майстерності вихователів дітей дошкільного віку (організація занять у формі міжсуб'єктного діалогу учасників освітнього процесу, спрямованого на взаємообмін і взаємозбагачення їх ціннісних сфер; розвиток рефлексивних здібностей вихователів ЗДО з метою пошуку шляхів і засобів безперервного самовдосконалення та саморозвитку в процесі професійної освіти);

– *визначенні* критеріїв сформованості педагогічної майстерності вихователів дітей дошкільного віку із відповідними показниками (мотиваційно-цільовий, змістово-процесуальний, інтеграційно-рефлексивний); схарактеризовано рівні сформованості досліджуваного утворення (високий, середній, початковий).

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні й впровадженні в освітній процес ЗДО «навчально-методичного посібника «Використання інноваційних технологій для самовдосконалення вихователів закладів дошкільної освіти в професійній діяльності» для педагогів і керівників закладів дошкільної освіти, здобувачів спеціальності 012 «Дошкільна освіта», викладачів закладів вищої освіти, працівників системи після дипломної освіти.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки дослідження обговорено під час:

III міжнародної науково-теоретичної конференції «Modernization of today»s science: experience and trends», held on February 24, 2023 in Singapore.

I Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Освіта XXI століття: аксіологічний вимір», яка відбулася 02 грудня 2022 року м. Нікополь.

Публікації. Основні результати дослідження висвітлено у 3 публікаціях автора, із них 1 стаття, 1- тези та 1 – навчально-методичний посібник.

Структура кваліфікаційної роботи складається з вступу, двох

розділів, висновків до розділів, загального висновку, списку використаної літератури (123) і 7 додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи становить 111 сторінок. Основний текст кваліфікаційної роботи викладено на 66 сторінках. Робота містить 5 таблиць, 2 рисунки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИХОВАТЕЛІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

1.1. Формування педагогічної майстерності вихователів дітей дошкільного віку в процесі професійної діяльності як науково-практична проблема.

В умовах сучасних соціально-економічних перетворень в Україні проблема формування педагогічної майстерності вихователів дітей дошкільного віку в процесі професійної діяльності є актуальною із-поміж дослідників різних галузей науки. Психологи, педагоги, фізіологи вивчають сутність і обґрунтовують критерії визначення діяльності. Певний науковий інтерес до зазначеної проблеми стимулюється також відносною не розробленістю низки положень, що забезпечують успішність формування педагогічної майстерності вихователів дітей дошкільного віку в процесі професійної діяльності.

Сьогодні однією з провідних тенденцій розвитку сучасної системи освіти України є необхідність забезпечення умов її якісного оновлення адекватного соціокультурним і економічним потребам суспільства. Тому радикальні зміни освітньої системи мають відбуватися в тому числі і в системі вищої освіти [117].

В сучасному світі вихователь повинен володіти знанням методик роботи з дітьми, розуміти психологічні особливості вихованців та мати розвинені педагогічні уміння та здібності для забезпечення гармонійного розвитку дітей дошкільного віку. Таким чином, завдання вищої школи в наш час – це надання твердих знань з гуманітарних, соціально-економічних, фундаментальних і професійно-орієнтованих дисциплін, які є фундаментом педагогічної майстерності вихователів дітей дошкільного віку, а також створення умов для розвитку їхніх педагогічних здібностей. Це визначає

напрямок дослідження для науковців і практиків у створенні відповідних умов для розвитку педагогічної майстерності вихователів дітей дошкільного віку в рамках освітнього процесу закладів дошкільної освіти.

Один з показників професійної майстерності фахівця, згідно з висновками наукових джерел, полягає у вмінні користуватися педагогічною технікою. Тому ми звернулися до висновків дослідження Л. Загородньої, яка вказує, «що структура педагогічної техніки вихователя дошкільного навчального закладу включає три основні групи вмінь:

- 1) уміння самопрезентації педагога:
 - а) уміння створювати естетично виразний і привабливий зовнішній вигляд - постава, одяг, взуття, зачіска, макіяж, парфуми;
 - б) уміння невербальної взаємодії – міміка, пантоміміка, жестик, візуальний контакт;
 - в) уміння психотехніки – аналіз і керівництво психофізичним станом свого організму завдяки рефлексії; розуміння психічного стану вихованців завдяки соціальній перцепції та емпатійності; вміння адекватно виявляти свої почуття; логічна послідовність виконання дій та вибір темпу своєї діяльності;
 - г) вміння вербальної взаємодії – техніка мовлення: дихання, дикція, голос, темпоритм; володіння комунікативними якостями мовлення – правильність, виразність, ясність, точність, стислість, доцільність, пестливість;
- 2) уміння взаємодіяти з вихованцями:
 - а) психолого-педагогічні – аналітичні, проєктивні, конструктивні, організаційні, комунікативні;
 - б) фахово-методичні вміння – навчати малюванню, ліпленню, конструюванню, організувати різні види діяльності в дошкільному закладі;
 - в) спеціальні вміння – малювати, співати тощо;
 - г) творчі вміння – генерувати нестандартні ідеї, використовувати

спеціальні прийоми й алгоритми технології творчості ТРВЗ у процесі розв'язання професійних задач, організувати творчу діяльність вихованців, тощо;

3) вміння самовдосконалювати педагогічну техніку:

а) аналітичні – аналізувати та оцінювати рівень сформованості своєї педагогічної техніки, встановлювати причини недостатньої сформованості тих чи інших умінь;

б) проєктивно-конструктивні – вміння поставити мету, розробити план або програму вдосконалення педагогічних умінь, дібрати ефективні методи та засоби, адаптувати їх до індивідуальних можливостей і потреб;

в) гностичні – здійснювати цілеспрямований пошук необхідної інформації щодо поновлення знань про певне вміння та ефективні способи його вдосконалення;

г) спонукально-організаційні – організувати реалізацію створеної програми чи плану вдосконалення своїх умінь, мобілізуючи при цьому свою волю, увагу» [34, с.8-11].

Аналіз наукових досліджень останніх років засвідчує, що підготовці фахівців ДО на сучасному етапі розвитку освіти приділяється дедалі більше уваги. Різноманіття тематики наукового розгляду проблем підготовки майбутнього вихователя дітей дошкільного віку репрезентоване в численних працях Л. Артемової [12], Г. Беленької [13], Е. Белкіної, А. Богуш [15], Н. Гавриш [21], О. Дубасенюк [31], О. Кононко [50], К. Крутій [54], Н. Кічук [46], Т. Поніманської [86] та багатьох інших. Зокрема, низка вчених, досліджуючи проблему професійної компетентності вихователів дітей дошкільного віку, зосереджують увагу на формуванні цього утворення в процесі проходження вихователями дітей дошкільного віку педагогічної практики (Л. Кідіна [44]), в сфері спілкування з батьками вихованців (Т. Кротова), на засадах акмеологічного підходу (Х. Шапаренко [112]).

Сучасний вихователь дітей дошкільного віку – це

висококваліфікований фахівець з належним дипломом, який працює у дошкільній освітній системі. Він володіє передовими педагогічними технологіями та має знання, що відповідають новим соціальним завданням і рівню розвитку науки про дитину. Висока ефективність діяльності дошкільного навчального закладу залежить від компетентності та професійного рівня цього фахівця.

Розкриваючи поняття «вихователь дітей дошкільного віку» в аспекті позицій: як педагога, що має володіти психолого-педагогічними знаннями, уміннями, навичками, і як фахівця в галузі дошкільної освіти (далі ДО), який здатен працювати з дітьми, ми спиралися на дослідження Л. Артемової [12], А. Богущ [15], Н. Гавриш [21], Л. Загородньої [34], О. Кононко [50], К. Крутій [54], Т. Поніманської [86], С. Тітаренко [34] та ін.

Для виокремлення сутності та меж досліджуваної проблеми звернемося, перш за все, до аналізу понятійного апарату дослідження, а саме сутності таких категорій: «педагогічна майстерність», «професійна майстерність», «професійна підготовка». У психолого-педагогічній літературі існують різні підходи до визначення означених понять. На підставі того, що різні джерела по-різному їх трактують, проаналізуємо ці підходи більш детально.

Сьогодні професіоналізм освітян стає складним функціональним утворенням та об'єктом державної політики, виражаючи соціальне замовлення на підготовку висококваліфікованого педагога. Державна політика спрямована на формування сучасного педагога, здатного активно сприяти реалізації освітніх проектів національного масштабу [1].

Перші наукові роздуми щодо сутності та структури професіоналізму були проведені в роботах Н. Кузьміної, А. Маркової та інших вчених. Згідно з Н. Крутій, професіоналізм діяльності представника даної професії є якісною характеристикою суб'єкта діяльності. Цей професіонал характеризується мірою опанування сучасним змістом і засобами вирішення професійних

завдань та продуктивними методами їх виконання [54].

Серед психологічних концепцій найбільшого поширення набула концепція професіоналізму А. Маркової, яка визначає об'єктивні та суб'єктивні чинники у контексті успішного вирішення завдань навчання і виховання. За цією концепцією, особистість, яка досягає успіху у справжній діяльності, готує соціально важливий продукт – випускника із відповідними психологічними якостями (об'єктивні критерії) та виявляє особистий інтерес і задоволення від професії, має мотивацію для праці в цій галузі (суб'єктивні критерії) [1].

В українських дослідженнях виявляються різноманітні визначення професіоналізму, і протягом тривалого часу провідним було трактування професіоналізму як рівня розвитку професійної культури та самосвідомості особистості, яке розкрив І. Зязюн [75].

Характеризуючи професіоналізм вихователя ЗДО, Л. Кідіна [44] зазначає, що це інтегральне особистісне утворення на засадах теоретичних знань, практичних умінь, значущих особистісних якостей та досвіду, що зумовлюють його готовність до виконання педагогічної діяльності та забезпечують високий рівень її самоорганізації.

Професійна діяльність вихователя на думку О. Щербакова полягає у «спрямованості його зусиль на створення умов для гармонійного розвитку вихованців, володіння інноваційними методами та прийомами роботи з дітьми за конкретними методиками, створення атмосфери співробітництва й співтворчості, встановлення та регулювання взаємин з дітьми, батьками, колегами тощо». Для успішної реалізації цих завдань вагомим значення набуває розуміння вихователем того, яким чином дійти до вершин своєї професійної діяльності, а отже, як оволодіти професійною майстерністю.

Тому подальше наше дослідження було спрямовано на уточнення сутності дефініцій «професійна майстерність» та «професійна майстерність вихователів дітей дошкільного віку».

З урахуванням результатів сучасних досліджень в означеній галузі вважаємо, що категорія «професійна майстерність вихователя» значно ширше за «педагогічну майстерність», хоча остання є фундаментом для її структурних елементів: гуманістичної спрямованості, професійної компетентності, здібностей до педагогічної діяльності, педагогічної техніки, що доповнюються залежно від особливостей майбутньої професійної діяльності та виявляються у творчому вирішенні психолого-педагогічних завдань [34].

Найбільш цінними в контексті нашого дослідження є погляди А. Макаренка на педагогічну майстерність, на необхідність її формування у вихователів дітей дошкільного віку ще на вузівській лаві, в освітньому процесі ЗВО, у зв'язку з чим відомий науковець-практик підкреслював, що майстерності педагога необхідно навчати так само, як і лікаря, як і музиканта. Сутністю педагогічної майстерності самого А. Макаренка, базовою, найважливішою складовою його педагогічної системи є визнання за кожною дитиною, підлітком, молодою людиною права бути індивідуальністю, особистістю, котра живе у конкретному соціальному середовищі і тому має навчитися координувати свої дії та вчинки з людьми, які її оточують. Особливу увагу в процесі навчання і виховання дітей [75].

А. Макаренко приділяв питанням педагогічної техніки, вбачаючи в цьому мистецтво постановки голосу, мистецтво тону, погляду, повороту, що має допомогти вихователям регулювати відносини у колективі [75, с. 103].

Різнібічні аспекти педагогічної майстерності розкриває в своїх працях визначний педагог В.Сухомлинський [107]. Довгий час його педагогічну систему, його уроки людяності, доброти, співпереживання і милосердя не визнавала офіційна педагогіка.

Аналізуючи поняття «професійна підготовка», зазначимо, що існує багато його трактувань. Зупинимось лише на тих, що допоможуть нам у створенні моделі підготовки майбутніх вихователів до формування

педагогічної майстерності вихователів дітей дошкільного віку. Професійна підготовка є цілісним процесом, що має в своїй основі реалізацію взаємозв'язків теоретичної й практичної сторін, процесуальних, змістових, організаційних, мотиваційних компонентів.

Поняття «професійна підготовка» в словнику термінології з педагогічної майстерності трактується як система організаційних і педагогічних заходів, що забезпечує формування в особистості професійної спрямованості, знань, умінь, навичок і професійної готовності [103, с.21]. Аналіз інших словникових джерел засвідчує подібне визначення поняття «професійна підготовка», а саме: «запас знань, навичок, досвід тощо, набутий в процесі навчання, практичної діяльності» [103; 110].

Взаємозв'язок та взаємозалежність між розвитком особистості та професійною підготовкою доведено в працях багатьох вітчизняних дослідників (А. Алексюк, В. Галузинський, М. Євтух та ін.), що полягають у тому, що професійна підготовка здійснюється у двох напрямках: професійному та особистісному [4].

Вивчення питань щодо удосконалення змісту системи підготовки фахівців дошкільної освіти було предметом наукових досліджень таких вчених, як Л. Артемова [12], Г. Беленька [13], А. Богуш [15], Н.Борисова [82], Н. Гавриш [21], О. Дубасенюк [31], Л. Загородня [34], О.Кононко [50], Н.Кічук [46], В. Кошель [99], К. Крутій [54], Т. Поніманська [86], Т.Пономаренко [54], А. Линенко [56], Л. Лохвицька [58], О. Мирошник [66], С. Сисоєва [104], Л. Сущенко [107], Т. Швець [119], та інші.

У науковій літературі професійну діяльність розглядають як процес освоєння знань, навичок і вмінь, які дозволяють ефективно виконувати завдання в конкретній сфері діяльності. Головною метою професійної підготовки вихователів дітей дошкільного віку є швидке здобуття необхідних вмінь і навичок для ефективного виконання їхніх професійних обов'язків [99].

Багатьох досліджень (Г. Беленька [13], І. Зязюн [40], Е. Барбина [10], В. Бухвалов [18], Т. Поніманська [86], Н. Гавриш [21] та ін.) головною проблематикою визначено обґрунтування особливостей педагогічної майстерності вихователя та вчителя як ключової умови становлення високопрофесійного педагога.

Вчені вказують, що реалізація педагогічної майстерності відбувається в ході професійної діяльності, яка передбачає від вихователя наявність ряду особистісних та професійних якостей, розвинених професійних умінь та здібностей, а також культури спілкування та поведінки. Професіоналізм вихователя обумовлений педагогічною майстерністю, яка включає в себе комплекс властивостей особистості, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі [34].

Потреба в визначенні оптимальних педагогічних умов та виділенні професійних здібностей, необхідних для сучасного вихователя, з метою формування професійної майстерності, стала актуальною упродовж останніх років. Це вимагає не лише визначення, але й теоретичного обґрунтування педагогічних здібностей вихователів дітей дошкільного віку.

Особливу увагу приділяється педагогічній майстерності вихователя у контексті роботи з інноваційними програмами розвитку дітей, які спрямовані на розкриття особистості дитини та її творчий потенціал. Знання індивідуальних особливостей психіки кожної дитини в групі, уміння розуміти мотиви її різноманітних дій, не лише допомагають вихователю обирати правильну тактику поведінки в конкретних ситуаціях, а й дозволяють прогнозувати подальший розвиток цих ситуацій та передбачати наступні вчинки вихованців [50; 62; 88; 89; 90; 91; 92].

Професійна діяльність майбутнього вихователя ЗДО ставить високі вимоги до комплексу психологічних якостей педагога.

Урахування цих вимог у освітньому процесі вихователями дітей дошкільного віку в ЗДО відіграє важливу роль для професійного

самоудосконалення для подальшої роботи з дошкільниками [34].

Дошкільні навчальні заклади (ЗДО) мають створювати умови для професійного розвитку вихователів, які відповідають вимогам сучасності та сприяють творчій реалізації різноманітних освітніх завдань та програм. Фахівець повинен бути здатний формувати активну, креативну, компетентну та самодостатню особистість. Всі аспекти діяльності фахівців у ЗДО, що спеціалізується у галузі дошкільної освіти та формує професійну майстерність фахівців, підпорядковані досягненню цього завдання. Таким чином, наявна потреба в створенні педагогічних умов для формування професійної майстерності в умовах закладів дошкільної освіти, що відповідало б потребі суспільства – наявності високопрофесійних педагогів у дошкільних навчальних закладах (ЗДО).

Огляд дисертаційних досліджень за останні роки в галузі дошкільної освіти свідчить про активний науковий інтерес до удосконалення роботи вихователів у сучасному етапі розвитку освіти. Деякі з провідних науковців, які присвятили свої дослідження цій проблемі, включають Л. Артемову [12], Г. Беленьку [13], А. Богущ [15], Н. Борисову [82], Н. Гавриш [21], О.Дубасенюка [31], Л. Загородню [34], О. Кононко [50], Н. Кічук [46], А.Кошель [99], В. Кошеля [99], К. Крутій [54], Т. Поніманську [86], Т.Пономаренко [54], А. Линенка [56], Л. Лохвицьку [58], О. Мирошника [66], С. Сисоєвої [104], Л. Суценка [107], Т. Швець [119] та інші вчені.

Деякі науковці, такі як Г. Беленька, О. Лук'янченко, Е. Панасенко, Ю. Чирва, розглядаючи проблему формування професійної компетентності педагогів дошкільної освіти, акцентують увагу на вивченні історико-педагогічних засад професійно-практичної підготовки фахівців [13].

Т. Поніманська визначає ключові особистісні якості, необхідні для сучасного вихователя ЗДО в рамках професійної діяльності: здатність до рефлексії та контролю результатів педагогічної роботи, співпраця з дітьми на основі гуманізації і розвитку їх особистості; прагнення до емоційної

близькості в комунікації з дітьми, спрямоване на психологічний комфорт і своєчасний розвиток особистості; бажання постійно поповнювати знання, займатися самоосвітою і самовдосконаленням для підвищення педагогічної майстерності; вміння виявляти та враховувати інтереси та права дітей у вихованні, розглядати їх з точки зору поваги [86].

Професійна майстерність вихователів дошкільної освіти не може сформуватися повністю без врахування аспекту естетичного виховання. У цьому контексті ми обернулись до результатів дослідження Т. Танько щодо музично-педагогічної підготовки вихователів дошкільного віку у вищих навчальних закладах. Її висновки стосуються цілісної динамічної педагогічної системи, спрямованої на спеціально організовану та керовану викладачами навчальну діяльність вихователів дитячих садків. Ця система відображає специфіку педагогічної роботи та типові професійні завдання, які випускник повинен вирішити після завершення навчання в педагогічному університеті. Ми поділяємо погляди авторки щодо того, що музично-педагогічна компетентність вихователя є складним поліфункціональним і особистісним утворенням, що базується на інтеграції професійних теоретичних знань, ціннісних орієнтацій і практичних навичок у сфері музичної педагогіки, а також особистісних якостей та емоційно-ціннісного ставлення до педагогічної діяльності. У своєму комплексі ці елементи забезпечують свідомий вибір вихователем своєї поведінки [109].

Вимоги до професійної діяльності вихователя дітей дошкільного віку, його майстерності, охоплюють сукупність знань, умінь і навичок, а також професійних якостей. Ця комплексність аспектів визначає успішність та ефективність педагогічної діяльності [34].

Аналіз теоретичних посилань дав змогу здійснити уточнення основної дефініції (у межах нашого дослідження) дослідження в такій редакції: «педагогічна майстерність вихователів ЗДО – це інтегративне особистісне утворення, складовими компонентами якого є гуманістична спрямованість,

професійна компетентність, педагогічні здібності та професійно значущі якості особистості, що забезпечують ефективність взаємодії з дитячим і педагогічним колективами та батьками».

1.2. Структура педагогічної майстерності вихователя закладу дошкільної освіти.

І. Зязюн визначає педагогічну майстерність як комплекс властивостей особистості, який забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі [39]. Реалізація майстерності педагога відбувається в процесі професійної діяльності, для якої важливою є наявність спеціальних здібностей.

У розумінні проблеми педагогічної майстерності, розробленому такими авторами, як І. Зязюн, компоненти цього явища визначаються наступним чином: гуманістична спрямованість, професійні знання (професійна компетентність), педагогічні здібності, педагогічна техніка (додаток А) [39].

У контексті нашого дослідження основою педагогічної майстерності є професійна компетентність, яка визначається як знання вихователя, орієнтовані, з одного боку, на проведення занять, і, з іншого боку, на взаємодію з вихованцями з урахуванням їхніх індивідуально-психологічних особливостей.

І. Зязюн виокремлює наступні компоненти: «Гуманістична спрямованість вихователя ЗДО виявляється в повсякденній діяльності з дітьми, у роботі з батьками, виявляється в активній життєвій позиції педагога.

Ціннісна орієнтація – порівняно стійка вибіркова спрямованість потреб особистості на певну групу соціальних цінностей. Ціннісна орієнтація лежить в основі мотивів діяльності людини, вона пов'язана з бажаннями, інтересами, емоціями та почуттями. Формується ціннісна орієнтація під впливом соціального становлення особистості, її рольової позиції.

Ціннісні орієнтації вихователя починають формуватися під час навчання в ЗВО, в процесі професійного становлення. І. Зязюн виділяє такі ціннісні орієнтації вчителя, які можуть бути сформовані й у вихователя:

- 1) на себе (щоб вихованці вбачали в мені знаючого педагога);
- 2) на засоби педагогічного впливу;
- 3) на особистість вихованця, його можливості, потреби;
- 4) на цілі педагогічної діяльності.

Метою педагогічної діяльності є перетворення об'єкта педагогічної праці вихователя на рівноправного суб'єкта, здатного до саморозвитку, самореалізації, відповідно до його індивідуальних можливостей і потреб. Провідним видом спрямованості є спрямованість на цілі педагогічної діяльності.

Мотив – спонукання до діяльності, пов'язане із задоволенням потреб суб'єкта.

Потреба – стан індивіда, який створюється певною нуждою в об'єктах, необхідних для його існування і розвитку. Потреба виступає джерелом активності індивіда» [39, с. 47-48].

Професійні знання вихователя ЗДО – це основа педагогічної майстерності. У вихователя мають бути сформовані ґрунтовні знання з фундаментальних і професійно орієнтованих навчальних дисциплін, знати психологію дітей дошкільного віку, їх індивідуальні особливості в різні періоди дошкільного дитинства, що є основою для педагога, який працює з дітьми дошкільного віку і планує свою діяльність, спрямовану на розвиток особистості. Фахівець, який працює у галузі дошкільної освіти має орієнтуватися в сучасних досягненнях педагогічної науки в галузі дидактики і дошкільної освіти, знати основи здоров'язберігаючих технологій, їх мету, завдання, зміст, умови реалізації. Педагогічна інноваційна діяльність у ЗДО спрямована на вдосконалення освітнього процесу відповідно до вимог сучасного суспільства [34, с.129].

Отже, вихователь дітей дошкільного віку повинен мати такі знання:

Методологічні знання: розуміння загальних принципів вивчення педагогічних явищ, закономірностей соціалізації виховання та навчання.

Теоретичні знання: володіння цілями, принципами, змістом, методами та формами педагогічної діяльності з дітьми дошкільного віку, а також розуміння закономірностей та способів формування особистості.

Методичні знання: використання методик навчання та виховання дітей дошкільного віку, таких як розвиток елементарних математичних уявлень, розвиток мовлення, образотворча діяльність в закладах дошкільної освіти, основи природознавства, валеологія, фізична культура, музичне мистецтво та інші.

Технологічні знання: використання способів, методів та прийомів виховання та навчання дітей дошкільного віку, включаючи оволодіння педагогічною технікою [34, с.89-91].

Третім елементом у структурі педагогічної майстерності є педагогічні здібності, під якими розуміються професійно необхідні якості вчителя, вихователя, що виступають чинниками стимуляції професійного зростання та передумовами успішної педагогічної діяльності.

Саме формування професійно-педагогічних здібностей є найбільш пріоритетною, стійко повторюваною стратегією роботи з майбутніми фахівцями (за результатами досліджень) представників різних теоретичних напрямів, у тому числі, і полтавських дослідників. Незважаючи на суттєву різницю в структурах здібностей, дослідники: Б. Ананьєв, Ф. Гоноволін, І. Зязюн, Н. Кузьміна, В. Крутецький, С. Рубінштейн, В. Семиченко, В. Сластьонін, Г. Сухобська та інші додержуються єдності думок про взаємовідповідність психологічної структури діяльності, структури особистості та структури педагогічних здібностей [45].

Формування та розвиток здібностей – це глибоко особистісний процес, котрий забезпечується наявністю в вихователів дітей дошкільного віку

необхідних задатків, цілеспрямованою їх діяльністю над собою у відповідному напрямі тощо. Тому реально можливим є ознайомлення вихователів дітей дошкільного віку зі структурою відповідних здібностей (частково це завдання виконує курс загальної психології), приділяючи більшу увагу їхньому практичному відпрацюванню через те, що формуванням у вихователів дітей дошкільного віку узагальнених міжпредметних професійних навичок і вмінь, які входять у відповідні здібності, інші вузівські дисципліни не займаються.

Після проведення аналізу реальних можливостей курсу педагогічної майстерності та врахування наявного часу для навчання, визначено необхідність відібрати найбільш актуальні та значущі здібності для успішної реалізації педагогічної діяльності. З цього приводу ми визначили наступні ключові педагогічні здібності:

- «комунікативність – професійна здатність педагога спілкуватися, готовність легко вступати в контакт, викликати позитивні емоції у співрозмовника й мати задоволення від спілкування; це – і доброзичливість, комунікабельність, прихильність до людей;

- соціально-перцептивні – професійна проникливість, пильність, педагогічна інтуїція, здатність сприймати й розуміти іншу людину,

- динамізм особистості – здатність до вольового впливу і логічного переконання;

- емоційна стабільність – здатність володіти собою, зберігати самоконтроль, здійснювати саморегуляцію за будь-якої ситуації незалежно від сили зовнішніх чинників, що провокують емоційний зрив;

- оптимістичне прогнозування – передбачення розвитку особистості з орієнтацією на позитивне в ній і перетворення всієї структури особистості через вплив на позитивні якості; підхід до дитини з позитивною, оптимістичною гіпотезою;

- креативність – здатність до творчості, спроможність генерувати

незвичні ідеї, відходити від традиційних схем, швидко розв'язувати проблемні ситуації» [119, с. 37-38].

Ці окремі здібності об'єднані єдиним, стрижневим, системоутворюючим чинником: чуттєвістю до об'єкту впливу – зростаючої, розвиваючої людини, дитини як особистості, котра формується [119, с. 38].

Цей чинник, що набуває своєї специфіки у педагогічній діяльності, є безпосереднім утіленням стосовно до умов педагогічної праці загальнолюдського принципу гуманізму.

«Четвертий складовий елемент педагогічної майстерності, а саме педагогічна техніка», є важливим компонентом професійних вмінь вихователя ЗДО.

За визначенням Н. Волкової, «педагогічна техніка охоплює ряд специфічних засобів, умінь та особливостей поведінки педагога, включаючи в себе:

Високу культуру мовлення.

Здатність володіти мімікою, пантомімікою та жестами.

Уміння дбати про свій зовнішній вигляд та вміння адекватно виражати себе зовні.

Вміння керуватися основами психотехніки, що включає розуміння власного психічного стану та уміння керувати собою.

Здатність «бачити» внутрішній стан вихованців та адекватно впливати на них.

Всі ці компоненти педагогічної техніки об'єднуються для створення ефективного взаємодії вихователя з дітьми та забезпечення успішної педагогічної діяльності [19, с. 109].

А.Макаренко, відомий вітчизняний педагог, одним із перших звернув увагу на те, «що діти потребують складної тактики і техніки, що педагогу слід уміти керувати своїм настроєм, стилем і тоном спілкування, інтонацією, посмішкою, поглядом, мімікою, рухами, ходом... Іноді жест буває

красномовнішим за слова, а міміка в найкоротшу мить доводить те, на що знадобилися б монологи. Отже, хороший педагог – завжди яскрава особистість, має власну техніку впливу, взаємодії, спілкування, саморегуляції» [29, с. 71].

Педагогічна техніка представляє собою важливу систему навичок, які визначають ефективність педагогічної діяльності викладача. Згідно з визначенням, поданому Н. Волковою, «ця система включає в себе використання культури та техніки мовлення, власного психофізичного апарату, а також уміння здійснювати емоційну саморегуляцію та взаємодію.

Серед ключових компонентів педагогічної техніки виділяються наступні навички:

Вербальне спілкування, що охоплює культуру та техніку мовлення.

Невербальне спілкування, включаючи майстерність у міміці, пантоміміці та уважний зовнішній вигляд.

Керування психофізичним станом, що охоплює аспекти, такі як дихання, напруження м'язів, емоції, увага, уява та спостережливість.

Ці навички формують цілісну систему, яка дозволяє вчителю досягати оптимальних результатів у своїй педагогічній роботі [39, с. 39].

На погляд Л.Загородньої, С. Тітаренко «педагогічна техніка вихователя дітей дошкільного віку налічує три групи вмінь:

- 1) уміння самопрезентації вихователя;
- 2) уміння взаємодіяти з вихованцями, їх батьками і колегами;
- 3) уміння самовдосконалювати педагогічну техніку» [34, с. 92].

Процес формування педагогічної майстерності є цілісним, а його структурні компоненти вивчаються та вдосконалюються на різних етапах розвитку педагогів у контексті методичного та освітнього забезпечення.

Наступний розділ присвячений аналізу цього процесу.

1.3. Особливості формування педагогічної майстерності в освітньому процесі закладів вищої освіти

Концептуальною основою державного професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти» є суб'єктно-діяльнісний підхід, що передбачає формування у дітей дошкільного віку ключових компетентностей передбачених БКДО України [92].

Організація професійної діяльності в організаційно-виробничій структурі ЗДО згідно професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти» має бути:

Робоче місце вихователя розташоване в окремому приміщенні (кабінеті, кімнаті) закладу дошкільної освіти та оснащене предметами і засобами праці відповідно до вимог законодавства або визначається умовами здійснення дистанційного навчання.

Професійна діяльність вихователя здійснюється відповідно до трудового договору та/або посадової інструкції, а також передбачає зайнятість у будівлі закладу освіти, що використовується в освітньому процесі, та за межами будівлі закладу освіти.

Вихователь безпосередньо підпорядковується керівнику закладу дошкільної освіти, а також керівнику структурного підрозділу закладу освіти (у разі його наявності) [92 с. 2].

Складовою частиною стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти» є «характеристика загальних компетентностей, що встановлює вимоги до професійної діяльності педагога ЗДО, а саме:

- датність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина; реалізувати свої права і обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку (громадянська компетентність);

- здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня (соціальна

компетентність)

- датність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, поважати багатоманітність і мультикультурність у суспільстві; здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження (культурна компетентність)

- датність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до обов'язків, мотивування людей до досягнення спільної мети (лідерська компетентність)

- датність до творчого пошуку й реалізації нових ідей, до самопрезентації та результатів своєї професійної діяльності; здатність до керування власним життям і кар'єрою, планувати й управляти культурними та соціальними проектами, критично мислити (підприємницька компетентність)

- датність усвідомлювати свої професійні можливості та діяти лише в межах рівня професійної підготовленості, діяти на основі етичних міркувань (мотивів), доброчесності, соціальної відповідальності, поваги до різноманітності та мультикультурності (етична компетентність)» [92 с. 6].

Ми проаналізували стандарт «Вихователь закладу дошкільної освіти» і з'ясували, що у зазначеному документі ще раз підкреслено професійні компетентності (за трудовою дією або групою трудових дій), а саме:

«Прогностична характеризується:

- здатністю планувати та прогнозувати результати освітнього процесу;
- здатністю до цілепокладання, самоорганізації та діяльності до здійснення освітнього процесу;

- здатністю до документування професійної діяльності.

Організаційна характеризується:

- здатністю забезпечувати здобуття дошкільної освіти державною мовою;

- здатністю обирати ефективні методи, форми та засоби організації

освітнього процесу відповідно до запитів та потреб здобувачів освіти;

- здатністю організовувати ігрову (провідну) і інші види дитячої діяльності та підтримувати види діяльності, ініційовані дитиною;

- здатністю забезпечувати здобуття дошкільної освіти дітьми з особливими освітніми потребами.

Оцінювально-аналітична характеризується:

- здатністю здійснювати та інтерпретувати результати моніторингу якості освітньої діяльності для адаптації та коригування освітнього процесу відповідно до можливостей та потреб здобувачів освіти;

- здатністю визначати рівень сформованості компетентностей у здобувачів освіти відповідно до державного стандарту дошкільної освіти.

Предметно-методична характеризується:

- здатністю формувати у здобувачів освіти ключові компетентності відповідно до державного стандарту.

Здоров'язберезувальна характеризується:

- здатністю організовувати фізично безпечне освітнє середовище;

- здатністю організовувати психологічно безпечне освітнє середовище.

Проектувальна характеризується:

- здатністю організовувати та проектувати освітні осередки за принципами універсального дизайну та розумного пристосування.

Психо-емоційна характеризується:

- здатністю до самоконтролю, саморегуляції та толерантної взаємодії;

- здатністю організовувати та проектувати освітні осередки за принципами універсального дизайну та розумного пристосування;

- здатністю до швидкого реагування на зміни, гнучкість, адаптивність і стресостійкість.

Педагогічне партнерство характеризується:

- здатністю до ефективної співпраці та комунікації в професійній діяльності;

- здатністю залучати учасників освітнього процесу на засадах партнерства та взаємної відповідальності;

- здатністю до командної взаємодії.

Морально-етична характеризується:

- здатністю враховувати культурні, релігійні, соціальні та мовні особливості родини під час освітнього процесу та здійснювати його незалежно від власних поглядів, стереотипів та упереджень;

- здатністю до навчання впродовж життя;

- здатністю до саморефлексії та самооцінювання власної професійної діяльності;

- здатністю планувати та реалізовувати індивідуальний професійний розвиток та самоосвіту.

Інформаційно-комунікаційна характеризується:

- здатністю орієнтуватись в інформаційному просторі;

- здатністю ефективно використовувати інформаційно- комунікаційні технології (далі – ІКТ) та електронні освітні ресурси в професійній діяльності;

- здатністю дотримуватись правил безпечної поведінки в цифровому середовищі» [92 с. 7-8].

Проблема формування педагогічної майстерності вихователів частково розкривається в навчально-методичному посібнику «Педагогічна майстерність вихователів дошкільних навчальних закладів» Л. Загородньої та С. Тітаренко [34]. Посилаючись на матеріали підручника І. Зязюна «Педагогічна майстерність» [39], автори додатково розкривають особливості фахової діяльності майбутніх вихователів, що й зумовлюють специфіку їхньої професійної майстерності.

На наш погляд, запропоновані студентам варіанти практичних і самостійних завдань не в повній мірі сприяють розвитку творчого підходу до їх розв'язання, що, у свою чергу, обмежує формування нестандартного

мислення та вмінь знаходити шляхи розв'язання складних педагогічних ситуацій, котрі не мають бути надуманими, а відображати дошкільну діяльність з усіма її складностями і протиріччями.

Створення виховних ситуацій – важливий чинник формування педагогічної майстерності. За своєю сутністю це – ситуації вільного вибору, в яких студент постає перед необхідністю вибрати певне рішення із кількох можливих варіантів, переосмислюючи та перебудовуючи своє відношення до них. Тому так важливо, щоб створені ситуації дійсно були спрямовані на реальне життя вихованців.

Аналізуючи навчально-методичний посібник «Основи педагогічної майстерності вихователя» Ю. Косенко який містить теоретичну, практичну частини та додатки констатуємо зручність і чітку систематизацію навчального матеріалу, однак ми вважаємо, що у посібнику варто було б передбачити завдання на формування вмінь вихователів ЗДО вирішувати конфліктні ситуації з батьками та між дітьми, а також між членами педагогічного колективу, моделюючи ситуації з повсякденного життя ЗДО. На нашу думку, слід також розширити варіанти вправ щодо розвитку творчості педагогів, тому що творчість може проявлятися в різних видах діяльності вихователя [52].

У посібнику Н. Пихтіної «Основи педагогічної техніки» виокремлено дві ключові частини: теоретичну та практичну. Зміст книги охоплює три змістові модулі: загальні положення, психотехніка в професійній діяльності вихователя ЗДО, та особливості професійного спілкування в діяльності вихователя ЗДО [81].

У теоретичній частині, перший змістовий модуль, «Загальні положення», виступає введенням до курсу, яке орієнтує та мобілізує вихователів для подальшої роботи. Цей модуль створює вихідну платформу для розуміння мети, завдань, змісту та форм діяльності. Основною метою другого змістового модуля є вивчення ролі психотехнічних особливостей

особистості фахівця в формуванні педагогічної майстерності через тренінг основних компонентів професійної техніки та розвиток професійних здібностей. Третій змістовий модуль розглядає застосування вивченого у другому модулі психотехнічного та професійно-технічного інструментарію в межах форм, стилів, моделей, рівнів професійно-педагогічного спілкування вихователя ЗДО.

У практичній частині (за логікою змістових модулів і тем, що відведені для вивчення) дібрані практичні ігри та вправи, використання яких визначається особливостями завдань для самостійної й індивідуальної творчої роботи вихователів дітей дошкільного віку [81].

Отже, аналіз навчально-методичного забезпечення професійної діяльності вихователів ЗДО дає змогу зробити висновок, що розроблені чинні програми а також навчально-методичні посібники, спрямовані на поглиблення знань вихователів та розвиток умінь працювати з дошкільниками, однак, на нашу думку, їх зміст має бути доповнений певними практичними матеріалами з метою удосконалення фахової компетентності, підвищення ефективності формування педагогічної майстерності педагогів ДО.

Висновки до розділу 1.

Проаналізувавши теоретичні аспекти діяльності вихователів ЗДО, можна зазначити, що порушена проблема є актуальною та значущою в умовах сучасного розвитку системи освіти. Науковці звертаються до різних компонентів діяльності вихователів відокремлено, а поряд з цим, проблема формування педагогічної майстерності педагогів як комплексного інтегративного утворення в дослідженнях практично не відображено. Відтак, аналіз науково-педагогічних джерел засвідчує, що зазначена проблема потребує подальшого дослідження.

Нами проаналізовано поняття «педагогічна майстерність» у контексті

професійної діяльності вихователів ЗДО та особливості виконання професійних обов'язків педагогів у роботі з дошкільниками. На основі вищезазначеного обґрунтовано сутність дефініції «педагогічна майстерність вихователя» як цілісного динамічного інтегративного утворення особистості, гуманістично спрямованої, професійно компетентної, здатної до креативності, рефлексивності та ефективної взаємодії з дитячим та педагогічним колективами.

Аналіз особливостей формування педагогічної майстерності в освітньому процесі ЗВО дає змогу зробити висновок, що розроблені чинні програми а також навчально-методичні посібники до їх, спрямовані на поглиблення знань та розвиток умінь вихователів працювати Здітьми дошкільного віку, однак, на нашу думку, їх зміст має бути доповнений певними практичними матеріалами з метою удосконалення фахової компетентності, підвищення ефективності формування педагогічної майстерності педагогів ЗДО.

РОЗДІЛ 2. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

2.1. Критерії, показники, рівні сформованості педагогічної майстерності у вихователів закладів дошкільної освіти.

У контексті сучасності активний розвиток суспільної дошкільної освіти підкреслює важливість та необхідність ґрунтовної підготовки кваліфікованих фахівців. Ці спеціалісти повинні бути здатні ефективно керувати складними процесами виховання дітей дошкільного віку. Зміни, які відбуваються в освітній системі України, обумовлені зростанням вимог до рівня науково-теоретичної та професійно-педагогічної діяльності вихователів, що працюють з дітьми дошкільного віку. Саме вони є тими, хто створює надійний фундамент для розвитку фізичних здібностей дітей, сприяють формуванню морально-вольових якостей, інтелектуальних здібностей та естетичних ідеалів, а також впливають на становлення стійкого інтересу до різних видів рухової діяльності. Стан здоров'я дошкільників та розвиток їхньої системи рухових умінь і навичок на пряму залежать від результативності професійної діяльності цих вихователів [50].

Формування творчих здібностей на основі аналізу наукових джерел із проблеми дослідження розглядається нами як складна система.

Як відомо, слово «критерій» – грецького походження і означає засіб для судження, мірило, за допомогою якого оцінюється визначення або класифікація досліджуваного об'єкта, тобто критерії виступають еталоном оцінки сутності певного поняття, категорії, процесу або явища [67].

З філософської точки зору критерії як певні норми і правила сприяють вирішенню правильності прийняття кожного окремого кроку, висвітлюючи об'єктивні закони і логіку розвитку явища [72].

Формування педагогічної майстерності на основі аналізу наукових

джерел із проблеми дослідження розглядається нами як складна система.

При обґрунтуванні критеріїв та показників сформованості педагогічної майстерності вихователів ЗДО ми спиралися на висновки педагогічних досліджень, у яких виокремлюються вимоги до числа показників, що мають бути зведені до мінімальної кількості в зв'язку з тим, що процедура оцінювання не повинна бути надто складною; показники мають бути доступними для вимірювання, зрозумілими і конкретними.

При визначенні критеріїв та показників сформованості педагогічної майстерності вихователів ЗДО ми враховувати наступні аспекти: особливості професійно-педагогічної діяльності та специфіку фахової праці цих педагогів; сутність професійної майстерності як комплексу властивостей особистості, який повинен бути сформованим у процесі вищої педагогічної підготовки та гарантувати високий рівень професійно-педагогічної діяльності у майбутньому; структуру, взаємозв'язок та взаємозумовленість структурних компонентів професійної майстерності.

Визначення рівнів сформованості професійної майстерності проводилось за трьома критеріями: мотиваційно-цільовим, змістово-процесуальним та інтеграційно-рефлексивним.

З метою виявлення результатів сформованості педагогічної майстерності вихователів ЗДО було використано валідні діагностичні методики Т. Ільїної, В. Семиченко, М. Юсупова, В. Ряховського, В. Бойко, В. Павлова та ін., сутність яких (відповідно до кожного критерію) буде представлено в наступному розділі та додатках.

При обґрунтуванні критеріїв та показників сформованості педагогічної майстерності вихователів дошкільних навчальних закладів важливо враховувати особливості та специфіку їхньої професійної діяльності.

Враховуючи вищесказане, ми визначили наступні основні критерії педагогічної майстерності вихователів ЗДО:

Глибоке розуміння особливостей дошкільного віку: Вихователі, які

мають високий рівень майстерності, володіють глибоким розумінням психофізіологічних та психосоціальних особливостей дітей дошкільного віку.

Ефективна організація освітнього процесу: Майстерні вихователі вміють ефективно організовувати виховно-освітні заходи, враховуючи індивідуальні потреби та інтереси дітей.

Розвинені комунікативні навички: Високий рівень майстерності передбачає володіння вихователем ефективними комунікативними навичками для спілкування з дітьми, їхніми батьками та колегами.

Стратегічне мислення та планування: Майстерні вихователі володіють стратегічним мисленням, планують свою роботу на довгострокову перспективу, визначаючи конкретні цілі та завдання.

Стале професійне самовдосконалення: Високорівневі вихователі постійно прагнуть до самовдосконалення, беручи участь у навчанні, семінарах та впроваджуючи нові методи та технології в свою роботу.

Ці критерії дозволяють виділити три рівні сформованості педагогічної майстерності вихователів ЗДО: високий, середній і початковий, якісна характеристика яких розкривається нижче.

Вихователям дітей дошкільного віку, що мають високий рівень педагогічної майстерності, властива значна мотивація для педагогічної діяльності. Їх характеризує високий рівень гуманістичної спрямованості особистості, яка формує гуманістичне ставлення до вихованців.

Педагоги цього рівня добре знайомі з ключовими педагогічними категоріями, розуміють сутність, зміст і складові компоненти педагогічної майстерності. Вони виявляють зацікавленість та бажання вдосконалювати свою професійно-педагогічну компетентність, докладають зусиль для саморозвитку та самовдосконалення. Ці педагоги мають розвинені комунікативні здібності та здатність до емпатійного розуміння вихованців. Вони володіють впевненістю у спілкуванні, швидко реагують на переживання вихованців та їхніх батьків, виявляють чутливість, толерантність та

доброзичливість.

Здатність до самоаналізу, вміння співвідносити себе та свої вчинки з поведінкою інших, з різними обставинами сприяє розвитку в них рефлексивності, як важливої складової професійної майстерності.

Вихователям дітей дошкільного віку, які мають середній рівень сформованості педагогічної майстерності, притаманне часткове володіння професійно-фаховими знаннями та вміннями. Вони не завжди відчують сильну потребу в їхньому подальшому поповненні, що свідчить про недостатню мотивацію до успіху та наявність професійних мотивів. Відсутність сталої мотивації до вдосконалення професійної діяльності призводить до того, що вони продемонструють поверхові знання та вміння в основах професійної майстерності та її компонентів. Часто вони не усвідомлюють важливість закономірностей комунікативного спілкування, не розвивають рефлексивність та здатність до емпатії.

Середній рівень мотивації досягнення успіху вказує на те, що педагоги не завжди бачать необхідність постійного вдосконалення своєї професійної майстерності. Низька свідомість важливості елементів комунікативного спілкування та обмежений рівень рефлексивності призводять до труднощів у встановленні професійно-педагогічної взаємодії з вихованцями, їхніми батьками та іншими вихователями в ЗДО. Також відзначається недостатній рівень саморозвитку.

Початковий рівень сформованості професійної майстерності є характерним для вихователів ЗДО, які обмежено використовують і механічно відтворення знання на практиці. Вони не виявляють інтересу до покращення своїх знань та вмінь у роботі з вихованцями, що свідчить про їхню невмотивованість у педагогічній діяльності. Комунікативні вміння вихователів цього рівня є слабо розвиненими, вони зіштовхуються з великими труднощами в самоаналізі і самооцінці своєї діяльності, яка часто виявляється неадекватною.

Педагоги не усвідомлюють значущості і важливості сформованості основних компонентів професійної майстерності, не розуміють визначальної ролі гуманістичної спрямованості особистості. Відсутній інтерес до розвитку професійних умінь і здібностей призводить до низького рівня здатності до емпатії. Педагогам важко «поставити себе на місце іншої людини», виявити співчуття, чутливість та толерантність. Це призводить до труднощів у встановленні доброзичливих відносин і взаємодії не тільки з ровесниками, але і з оточуючими.

2.2. Педагогічні умови формування педагогічної майстерності вихователів закладів дошкільної освіти

Для нашого дослідження, значимим є думка О. Листопад яка зазначає, «що поняття «умова» в філософському трактуванні пов'язано з відношенням предмета до оточуючих його явищ, без яких воно існувати не може: «те, від чого залежить щось інше; істотний компонент комплексу об'єктів, наявності якого з необхідністю впливає існування даного явища» [60, с. 27].

Отже, сукупність конкретних умов даного явища створює оточуюче середовище для його перебігу, виникнення, існування і розвитку.

У залежності від характеру впливу виділяють об'єктивні і суб'єктивні умови в функціонуванні педагогічної системи. Об'єктивні умови, які забезпечують оптимальне функціонування педагогічної системи, включають нормативно-правову базу освітньої сфери, ресурси інформації та інші аспекти. Вони виступають як одна з причин, яка спонукає учасників освіти до адекватних проявів у цьому середовищі. Об'єктивні умови можуть бути піддані змінам.

Суб'єктивні умови, які впливають на функціонування і розвиток педагогічної системи, відображають потенціал суб'єктів педагогічної діяльності. Це включає рівень узгодженості їхніх дій, ступінь особистісної значущості цільових пріоритетів та провідних задумів в освіті для дітей і т.д.

За характером об'єкта впливу виділяють загальні і специфічні умови, які сприяють функціонуванню та розвитку педагогічної системи. Загальні умови включають соціальні, економічні, культурні, національні, географічні тощо. Специфічні умови включають особливості соціально-демографічного складу вихованців, місцезнаходження закладу, матеріальні ресурси, обладнання освітнього процесу та інші аспекти [64].

У рамках нашого дослідження ми розглядаємо педагогічні умови як ключовий компонент педагогічної системи, який відображає сукупність можливостей освітнього та матеріально-просторового середовища. Ці умови впливають на особистісний і процесуальний аспекти системи, забезпечуючи її ефективне функціонування і розвиток.

В контексті нашого дослідження основна мета обґрунтувати педагогічні умови, які сприятимуть формуванню позитивної мотивації та інтересу до професійної діяльності. Це передбачає створення умов, за яких педагоги ЗДО можуть здобувати необхідні знання, уміння та навички, а також формувати та розвивати професійні та особистісні якості. Ці умови спрямовані на формування педагогічної майстерності в процесуальному аспекті, сприяючи повноцінному розвитку педагогів ЗДО.

Обґрунтуємо більш детально виокреслені нами педагогічні умови.

Перша педагогічна умова обґрунтовується – цілеспрямованим формуванням у вихователів дітей дошкільного віку позитивної мотивації до навчальної діяльності, оволодінню педагогічною майстерністю на постійній рефлексивній основі. Серед психологічних чинників, що впливають на процес і результат професійного становлення педагогів, є мотиви і мотивація.

Самоосвіта вважається придбанням знань шляхом самостійних занять, тобто як самостійне навчання. Інше трактування пов'язано з розумінням її як самостворення, самобудови людини, виробленої через самопросвітництво та самостійне прилучення до культури; тобто самоосвіта не зводиться до простого накопичення інформації, а передбачає активний розвиток якостей

особистості в процесі професійної діяльності на рефлексивній основі.

Друга педагогічна умова обґрунтовується – забезпеченням цілісної системи знань з педагогічної майстерності та набуття педагогами ЗДО вмінь їх практичного застосування в процесі професійної діяльності на основі взаємообумовленого зв'язку мети, змісту, форм, методів навчання.

Важливим завданням теоретичного компоненту професійної професійної діяльності вихователів дітей дошкільного віку про сутність, зміст і значущість педагогічної майстерності вихователів ЗДО є озброєння їх сучасною педагогічною теорією на високому рівні систематизації та узагальнення, що передбачає знання закономірностей розвитку, навчання і виховання дошкільників, сутності та принципів цілісного освітнього процесу.

Теоретичні знання про цілі та завдання цілісного педагогічного процесу, про сутність, зміст, принципи, форми і методи освітнього процесу, інтегровані в педагогіці, складають основу професійної діяльності педагога, сприяючи формуванню та розвитку професійної майстерності як процесу та результату.

Головною метою педагогічної майстерності, на думку К.Ушинського – є найбільш вміле втілення у практиці теоретичних положень педагогіки. Відомий педагог незмінно підкреслював, що без оволодіння педагогічною теорією вчителі не зможуть стати справжніми майстрами педагогічної праці та забезпечити високий рівень навчання й виховання дітей. Одна педагогічна практика без педагогічної теорії, котра по суті є тим же, що й «знахарство у медицині», не може забезпечити розвиток педагогічної майстерності. Тільки практика, освячена педагогічною теорією, може бути прекрасним джерелом, з якого буде черпати життєдайну силу педагогічна майстерність. І лише на основі такої практики буде з успіхом рости і розвиватися педагогічна майстерність вчителя та вихователя дітей дошкільного віку [55].

Теоретична підготовка вихователя дітей дошкільного віку – не менш важлива умова професійної майстерності педагога, поряд із покликанням і

здібностями, – зазначав визначний вчений-хірург і не менш визначний діяч народної освіти М. Пирогов. Педагогічна діяльність є таким мистецтвом, котрому треба навчатися у інших, а не тільки розраховувати на себе [120].

Третя педагогічна умова – систематизація набутих знань та вдосконалення вмінь, необхідних для формування педагогічної майстерності шляхом упровадження в освітній процес ЗДО «навчально-методичного посібника «Використання інноваційних технологій для самовдосконалення вихователів закладів дошкільної освіти в професійній діяльності» для вихователів дітей дошкільного віку спеціальності «Дошкільна освіта», викладачів педагогічних коледжів і університетів, працівників ЗДО та батьків». Синтезом теоретичних знань і практичного досвіду в системі діяльності вихователів ЗДО і являється педагогічна практика, що сприяє взаємопроникненню та взаємозумовленості професійних знань вихователів дітей дошкільного віку, формуванню необхідних професійних умінь та розвитку особистісних якостей.

Практична діяльність вихователів дітей дошкільного віку передбачає формування необхідних педагогічних умінь і навичок для ефективного вирішення завдань у освітньому процесі в дошкільних навчальних закладах (ЗДО). Важливим аспектом є те, що організація будь-якої діяльності вимагає високого рівня знань фахівця. Однак лише наявність знань не є достатньою, оскільки для успішної реалізації діяльності необхідні відповідні уміння і навички в галузі дошкільної освіти.

Саме обмін досвідом в умовах дошкільних навчальних закладів визначається як важливий компонент, що сприяє формуванню професійних умінь і навичок вихователів дітей дошкільного віку. Цей процес сприяє розвитку певних компетенцій, встановленню моделей поведінки та пошуку нових форм і методів роботи з вихованцями.

Не менш важливою є третя педагогічна умова формування педагогічної майстерності вихователів ЗДО – упровадження в освітній процес ЗДО

посібника для вихователів дітей дошкільного віку спеціальності «Дошкільна освіта» працівників закладів дошкільної освіти та батьків дітей дошкільного віку: «Використання інноваційних технологій для самовдосконалення вихователів закладів дошкільної освіти в професійній діяльності» [98].

У посібнику проаналізовано загальні інноваційні тенденції в контексті євроінтеграційних і глобалізаційних світових процесів у сфері вищої, зокрема й педагогічної, освіти. У посібнику представлено сукупність традиційних та інноваційних форм і методів як цілісну систему педагогічної діяльності вихователів дітей дошкільного віку.

Як свідчить теорія та практика, використання сукупності традиційних та інноваційних форм та методів навчання сприяє найбільш ефективному навчанню вихователів дітей дошкільного віку, а отже, і формуванню їхньої педагогічної майстерності.

Інновації в освітньому просторі ЗДО спрямовані на створення і використання нових ефективних програм, форм, методів і засобів трансляції знань і взаємодії педагога з вихователям дітей дошкільного віку. У процесі дослідження нами широко використовувались саме інноваційні методи навчання, які стимулювали пізнавальну і творчу активність вихователів дітей дошкільного віку до становлення й розвитку їхньої педагогічної майстерності. Найбільш ефективними з них, як показала практика, є такі інноваційні методи: дискусії, «мозковий штурм», ділові ігри, рольові ігри, порт фоліо, кейс-метод (див. додаток Д).

Ділові та рольові ігри – це своєрідна репетиція, тренінг поведінки вихователя у ситуаціях аналогічних професійним. Вони дозволяють усвідомити загально-педагогічну та психологічну сутність того, що відбувається, зрозуміти, що найголовніше в професійній педагогічній діяльності – це розвиток особистості дитини.

Як найбільш активні методи навчання, вони дозволяють враховувати всі особливості професійної діяльності вихователів дітей дошкільного віку за

рахунок забезпечення рольового перевтілення та можливістю здійснювати реальні дії та відтворювати природні риси ситуації, що розігруються.

У сучасному ЗДО успішно використовується інтерактивні освітні методи .

Інтерактивне навчання – навчання, що реалізується на взаємодії вихователя з навчальним оточенням, навчальним середовищем, що є простором освоюваного досвіду [93, с.7].

Як відомо, до інтерактивного навчання, перш за все, належать мультимедійні (інформаційні) технології, що дозволяють здійснювати дистанційне навчання в умовах військової агресії росії, пандемії COVID-19, проводити вебінари в режимі on-line, комп'ютерні симуляції тощо та активна групова взаємодія у процесі засвоєння знань, формування умінь та навичок і формування когнітивної, афективної та поведінкової сфери особистості.

Набуття вихователям дітей дошкільного віку досвіду участі у групових формах організації навчально-пізнавальної діяльності (діалогічного і монологічного спілкування, дискусій, мозкових «штурмів»; рольових і ділових ігор, спільного педагогічного моделювання, дозволяє розв'язувати ряд важливих завдань їхнього професійного становлення, формування й розвитку особистісних якостей, професійно значущих вмінь і навичок.

Інформаційні технології, за визначенням Е.Реутової, – це сукупність методів і засобів збору, зберігання, обробки, передачі та подання інформації, що розширюють знання людей і розвивають їхні можливості щодо керування технічними і соціальними процесами. Поняття «інформаційні» містить і комп'ютерні і телекомунікаційні засоби [93, с.21].

Крім сучасних інформаційних технологій в ЗДО використовуються інші технології навчання вихователів, що сприяють їх професійному становленню.

2.3. Організація та проведення експериментальної роботи.

З метою виявлення сучасного стану сформованості педагогічної

майстерності вихователів ЗДО експериментальним дослідженням було охоплено 58 вихователів ЗДО.

Експериментальною базою було обрано «Чернігівський дошкільний навчальний заклад № 26 Чернігівської міської ради Чернігівської області та Чернігівський дошкільний навчальний заклад №53, центр Софії Русової, Чернігівської міської ради Чернігівської області».

Здійснення констатувального експерименту передбачало два етапи.

На першому етапі дослідження проводився аналіз навчальних планів, програм і освітньо-кваліфікаційних характеристик з метою визначення їхньої змістової спрямованості на формування професійної майстерності вихователів дітей дошкільного віку. Додатково було проведено анкетування та інтерв'ювання вихователів дітей дошкільного віку, викладачів і вихователів-практиків для визначення особистісних і професійно значущих якостей і компонентів професійної майстерності. Основна мета цього етапу полягала у виявленні усвідомлення значущості оволодіння педагогічною майстерністю в процесі професійної діяльності та необхідності усвідомленого самовиховання для досягнення високого рівня професійно-педагогічної діяльності на рефлексивній основі.

На другому етапі проводився оцінка рівнів сформованості педагогічної майстерності у вихователів дітей дошкільного віку в експериментальній та контрольній групах. Цей етап дозволяв детально визначити результати впроваджених методик і програм, оцінити ефективність заходів, спрямованих на підвищення професійної майстерності вихователів.

Так, на першому етапі, досліджуючи уявлення вихователів дітей дошкільного віку про формування педагогічної майстерності, складові компоненти цього утворення, а також особливості роботи вихователя в ЗДО, нами було виявлено, що ці уявлення найчастіше є недостатніми для розуміння зазначеного процесу та специфіки професійної діяльності майбутнього вихователя ЗДО. Визначено, що більшість педагогів ЗДО мають

поверхнє та недостатнє уявлення про процес формування педагогічної майстерності та професійну діяльність вихователя, що мають бути сформовані під час навчання в ЗДО. Для аналізу повноти знань вихователів дітей дошкільного віку про зазначений процес, його компоненти, особливості роботи вихователя ЗДО, ми провели опитування вихователів дітей дошкільного віку різних курсів напряму діяльності «Дошкільна освіта» (додаток Б).

Аналізуючи відповіді вихователів дітей дошкільного віку на запитання анкети «Що, на Ваш погляд, означає поняття «педагогічна майстерність?», не могли дати аргументованої і повної відповіді – 78,3%.

У відповідях вихователів дітей дошкільного віку на запитання анкети «Які компоненти входять до складу педагогічної майстерності?» майже однотайно відзначено гуманістичну спрямованість – 93%

Проаналізувавши відповіді на питання анкети «У чому, на Вашу думку, особливості професійної діяльності вихователів дітей дошкільного віку?», можна зазначити, що більшість вихователів дітей дошкільного віку наголошує на важливості для вихователя професійно значущої якості як «любов до дітей» – 83%.

До особливостей професійної діяльності вихователів ЗДО віднесено:

- вміння спілкуватися з дітьми, враховуючи їхню психологічну вікову специфіку – 13%;
- вміння ознайомити вихованців з навколишньою дійсністю у доступній для них формі - 14,3%;
- багатофункціональність діяльності вихователя ЗДО – 7%;
- наявність педагогічного такту, особливо у стосунках з батьками вихованців - 3%;
- широкий кругозір та високий рівень загальної ерудиції вихователя дітей дошкільного віку – 11%;
- знання та використання передового педагогічного досвіду видатних

педагогів-дошкільників у своїй освітній діяльності в ЗДО – 2%;

- можливість бути взірцем для своїх вихованців – 14,7%;

- спроможність виявляти в кожній дитині її потенціал, допомогти його розвинути, постійно вчитися і розвиватися самому» – 5%.

Запитання анкети «Чи може бути сформована професійна майстерність вихователів дітей дошкільного віку на вузівському етапі?» викликало значні труднощі у вихователів дітей дошкільного віку. Так, 74% не змогли дати чіткої та обгрунтованої відповіді на це питання.

Запитання анкети «Чому гуманістична спрямованість особистості має бути провідним компонентом професійної діяльності і педагогічної майстерності фахівця?» майже у всіх респондентів дістало такі відповіді:

- гуманність – головна умова діяльності вихователя – 28%;

- вихователем дітей дошкільного віку може бути тільки гуманістично спрямована людина – 73%.

Деякі студенти (8%) без коментарів залишили зазначене питання, тому що, на їх думку, професія вихователя обов'язково передбачає гуманістичну спрямованість особистості.

Не менш складним для вихователів дітей дошкільного віку стало питання про педагогічну майстерність викладачів ЗДО, а саме: «Які компоненти професійної майстерності викладачів ЗДО Ви можете назвати?». Більшість респондентів відповідали так: досвід – 43%; самовдосконалення – 36%; гуманність» – 11%; особистісні якості викладача: тактовність, відповідальність – 7%. Та все ж значна кількість опитаних не змогли дати відповідь на зазначене питання.

Дослідницькі дані експертів (завідувачів, вихователів-методистів та викладачів ЗВО) були отримані за допомогою анкетування, інтерв'ювання, методів педагогічного спостереження, самооцінки тощо (Додаток Б). Розгорнуті відповіді на запитання дали достатній обсяг інформації, яка узагальнена та відображена в процентному (%) співвідношенні. Дані

анкетного опитування свідчать також про те, що значна кількість викладачів (43%) переконані в тому, що формування педагогічної майстерності не є першочерговою необхідністю освітнього процесу ЗДО.

За підсумками проведеного дослідження виявлено недостатній рівень спрямованості освітнього процесу ЗДО на формування педагогічної майстерності вихователів ЗДО, що зумовило подальший науковий пошук шляхів вирішення проблеми.

Результати проведеної роботи, засвідчив недостатній рівень спрямованості освітнього процесу ЗДО на формування педагогічної майстерності вихователів ЗДО, що зумовило подальший науковий пошук шляхів вирішення данної проблеми.

На другому етапі, з метою перевірки ефективності педагогічних умов, що були визначені та теоретично обґрунтовані в попередньому підрозділі кваліфікаційної роботи, організовано формувальний етап дослідження на базі Чернігівського дошкільного навчального закладу № 26 Чернігівської міської ради Чернігівської області 58 вихователів ЗДО, що увійшли до КГ (31 вихователь) та ЕГ (27 вихователів).

Програмою формувального експерименту передбачалось вивчення динамічних змін рівнів сформованості педагогічної майстерності вихователів ЗДО згідно з теоретично обґрунтованими умовами, що були впроваджені в освітній процес ЗДО впродовж трьох етапів (діагностико-пропедевтичного, діяльнісно-творчого та рефлексивно-корекційного).

Реалізація першої педагогічної умови – цілеспрямованим формуванням у вихователів дітей дошкільного позитивної мотивації навчальної діяльності вихователів дітей дошкільного віку до оволодіння педагогічною майстерністю на постійній рефлексивній основі. Серед психологічних чинників, що впливають на процес і результат професійного становлення педагогів, є мотиви і мотивація., важливість якої представлена в ґрунтовних психолого- педагогічних дослідженнях, є однією із фундаментальних

складових, що сприяє професійному становленню вихователів дітей дошкільного віку, оволодінню ними педагогічною майстерністю за умови спрямованості впливу на особистість педагога в відповідності з його потребами, переконаннями та інтересами.

Позитивний мотиваційний супровід освітнього процесу ЗДО посилює пізнавальну активність, зацікавленість у професії та активізує потребу особистості в формуванні педагогічної майстерності.

Отже, реалізація зазначеної педагогічної умови здійснювалась на діагностико-пропедевтичному етапі. Завдання етапу полягало у забезпеченні активного залучення вихователів дітей дошкільного віку в систему «людина-професія» на етапі процесу професійної діяльності, стимуляції професійної мотивації такими шляхами: формуванням гуманістичної спрямованості особистості студента; формуванням професійного світогляду й професійної самосвідомості; розвитком постійної потреби до самовдосконалення та саморозвитку на рефлексивній основі; активуванням стійкої професійної мотивації до майбутньої професійної діяльності вихователя ЗДО; вихованням професійної гідності та обов'язку.

З цією метою для вихователів ЕГ проводили семінари, круглі столи, консультації тощо на яких вони ознайомилися з додатковою психолого-педагогічною та методичною літературою, що сприяла формуванню стійкої позитивної мотивації до оволодіння педагогічною майстерністю, розширенню уявлень вихователів дітей дошкільного віку про спрямованість особистості, компоненти професійної майстерності та її важливість у повсякденній діяльності вихователя.

На семінарах педагоги цих груп визначали необхідний комплекс професійних та особистісних якостей, педагогічних здібностей, що сприяють формуванню педагогічною майстерності фахівця дошкільної освіти. Дана робота сприяла розвитку в вихователів дітей дошкільного віку уявлення про вплив успішності й неуспішності на професійне зростання, самопочуття,

взаємини з іншими суб'єктами освітнього процесу, розвивало потребу в здійсненні успішної діяльності в майбутньому, а також прагнення оволодіти педагогічною майстерністю.

Наводили приклади педагогічної професійної діяльності відомих педагогів В. Сухомлинського, А. Макаренка, Ф. Фребеля, М. Монтесорі, С. Русової, К. Ушинського та інших видатних педагогів вітчизняної та зарубіжної дошкільної освіти, постійно зверталися до передового педагогічного досвіду роботи сучасних вихователів-практиків [55].

На заняттях було здійснено порівняльну характеристику особистості успішного й неуспішного вихователя. Майбутні фахівці постійно отримували психологічну й інформаційну підтримку з боку викладачів. Увага й розуміння з боку викладачів ЗВО та вихователів-методистів стимулювало їх до саморозвитку, самовдосконалення, тому сам процес професійної діяльності був надзвичайно важливим для формування педагогічної майстерності майбутнього вихователя ЗДО.

Мотиваційна готовність вихователів ЗДО до оволодіння педагогічною майстерністю підтверджувалася високою відвідуваністю заходів, активною участю у їх організації та безпосередньому проведенні. Це виражалося у бажанні взаємодіяти з дітьми дошкільного віку в ігровій та освітній діяльності, а також у режимних моментах.

Вихователі брали участь в узагальненні й аналізі педагогічного досвіду вихователів-методистів під час проходження атестації: їм доручали оформити «Картку досвіду» – своєрідне «досьє» для отримання категорії педагогами дошкільної освіти. Така освітня діяльність створювала передумови для формування ціннісного та відповідального ставлення як до професії, так і до дітей дошкільного віку, мотивації до успіху та потреби в постійному самовдосконаленні.

Важливу роль у формуванні педагогічної майстерності вихователів ЗДО мало проведення тематичних бесід з підвищення мотивації до

педагогічної діяльності за тематикою: «Вихователь очима дитини дошкільного віку», «Роль вихователя у житті дошкільника», «Фактори вибору професії вихователя дошкільного навчального закладу», «Гуманність – педагогічна вимога сучасності» а також написання вихователями дітей дошкільного віку міні-творів: «Моє професійне кредо», «Професії мого роду» та інші.

У процесі обговорення творів шляхом застосування підібраних запитань ми спонукали вихователів дітей дошкільного віку пригадати вже набуті знання та вміння з педагогічної майстерності, а також заохочували самостійний пошук нової інформації.

Також доцільно зауважити, що для ефективності та результативності зазначених бесід використовувались паралельно інші методи: використання педагогічних ситуацій, проблемних питань, проведення інтерактивних вправ, рольових ігор, дискусій та тренінгів. Так, вправа з тренінгу для молодих вихователів «Я у променях сонця» мала на меті визначити ступінь відношення педагога до себе, спонукати до пошуку і утвердження своїх позитивних якостей; вправа «Чорні шнурки» мала на меті створення доброзичливої атмосфери, можливість для прояву фантазії, можливість побачити загальне та особливе у одногрупників.

Не менш вагомим у формуванні позитивної мотивації до оволодіння педагогічною майстерністю та зорієнтованості на саморозвиток та самовдосконалення на постійній рефлексивній основі було проведення з вихователями ЗДО диспуту за темою: «Що таке педагогічна майстерність?», метою якого було активізувати наявні знання вихователів дітей дошкільного віку та викликати позитивну мотивацію до оволодіння нею.

У процесі дослідження було також застосовано метод «групових тренінгів» як форму спеціально організованого спілкування та психологічного впливу, котра ґрунтується на застосуванні активних методів навчання, як одного із засобів формування педагогічної майстерності

вихователів ЗДО. Так, проводились тренінги для молодих вихователів щодо ефективності спілкування та взаємодії з батьками (метою якого було сприяти подоланню труднощів молодих спеціалістів під час спілкування та взаємодії з батьками), а також семінар-тренінг «Педагогічна майстерність вихователя», метою якого було виявлення рівнів професійної підготовленості педагогів, розвитку згуртованості, вміння працювати в команді, аргументовано відстоювати свою точку зору.

Особливу увагу звертали на розвиток ціннісних орієнтацій вихователів дітей дошкільного віку ЕГ, запрошуючи їх до участі в різних заходах. Так, наприклад, провели бесіди на теми «Серце віддаю дітям», «Успіх вихователя – успіх дошкільника», «круглий стіл», «Гуманізм як принцип діяльності вихователя», «Стиль взаємодії вихователя з дітьми дошкільного віку», а також «мозковий штурм» тощо.

Після проведення вищезазначених заходів здійснювали аналіз того, яким чином фахівці ЗДО переносили здобуту інформацію в практичну діяльність, як вирішували труднощі, що виникали з дітьми дошкільного віку і пропонували способи їх подолання тощо.

Провідним методом формування педагогічної майстерності вихователів ЗДО були вправи на виявлення та корекцію професійної мотивації, орієнтацію на саморозвиток та самовдосконалення на постійній рефлексивній основі, розуміння значущості обраної педагогічної професії, самоідентифікацію себе як вихователя.

На заняттях жваво обговорювалися питання про можливості, які надає зазначена професія для розвитку фахівця як особистості; про соціальну та державну значущість професії вихователя дітей дошкільного віку.

У ході експерименту проводили спостереження за ставленням вихователів дітей дошкільного віку до формування складових педагогічної майстерності, прагненням досягати успіху в процесі вирішення педагогічних ситуацій, стилем спілкування з педагогічним та дитячим колективами, а

також з батьками вихованців.

Як відомо і свідчить практика, ефективність формування педагогічної майстерності вихователів ЗДО забезпечується поєднанням теоретичного та практичного компонентів професійної діяльності щодо системи знань про досліджуване утворення, тобто пов'язана з реалізацією другої педагогічної умови – забезпечення цілісної системи знань з педагогічної майстерності та набуття ними вмінь їх практичного застосування в процесі професійної діяльності на основі взаємообумовленого зв'язку мети, змісту, форм, методів навчання., що відбувалась на діяльнісно-творчому етапі експериментальної роботи.

Метою реалізації зазначеної умови було науково-методичне забезпечення освітнього процесу вихователів ЗДО, поєднання теоретичного та практичного компонентів професійної діяльності, що у сукупності мають сприяти ефективності формування педагогічної майстерності.

Опанування вихователями системою знань з педагогічної майстерності та набуття ними вмінь їх практичного застосування відбувалося завдяки таким чинникам:

- наданню допомоги вихователям ЕГ в активізації здобутих знань під час проходження атестації у ЗДО;
- організації педагогічної та психологічної підтримки вихованців;
- допомоги у вирішенні конфліктних ситуацій у дитячому колективі;
- робота з дітьми раннього і дошкільного віку під час режимних моментів;
- індивідуальним заняттям за певним напрямом роботи;
- організації діяльності дітей раннього і дошкільного віку.
- Розглянемо більш детально вказані чинники.

Допомога вихователям ЕГ полягає в сприянні використовувати здобуті знання під час проведення тематичних бесід, що реалізовувалась з метою глибокого розуміння вихователями дітей дошкільного віку значення та

важливості обраної професії вихователя, підвищення власного рівня педагогічної майстерності, а також пошуку ефективного запобігання проблемних ситуацій в майбутній професійній діяльності.

Робота з дітьми дошкільного віку, а саме: проведення занять за тематичним розкладом груп ЗДО, ігрова діяльність, режимні моменти, спрямована на активізацію знань, умінь та навичок, здобутих під час професійної діяльності, а також їх практичного застосування.

Імплементация в професійну діяльність вихователів ЗДО зазначеної сукупності знань з досліджуваної проблеми відбувалася із застосуванням традиційних та інноваційних форм і методів у освітньому процесі ЗДО, тобто була поєднана з реалізацією третьої педагогічної умови, а саме: систематизація набутих знань та вдосконалення вмінь, необхідних для, формування педагогічної майстерності шляхом упровадження в освітній процес ЗДО навчально-методичного посібника «Використання інноваційних технологій для самовдосконалення вихователів закладів дошкільної освіти в професійній діяльності» для вихователів дітей дошкільного віку спеціальності «Дошкільна освіта», викладачів педагогічних коледжів і університетів, працівників закладів дошкільної освіти та батьків [98].

Метою реалізації цієї умови було інформаційно-методичне забезпечення діяльності вихователів ЗДО шляхом поєднання традиційних та інноваційних форм навчання із інтегруванням змісту з різних галузей науки і розробленого нами навчально-методичного посібника – «Використання інноваційних технологій для самовдосконалення вихователів закладів дошкільної освіти в професійній діяльності».

Саме логіка дослідження зумовила розробку та впровадження в освітній процес ЗДО вище згаданого навчально-методичного посібника з метою надання педагогам систематизованих знань щодо формування педагогічної майстерності і розвитку відповідних умінь. Він розрахований на для вихователів дітей дошкільного віку спеціальності «Дошкільна освіта»

педагогічних університетів та вихователів ЗДО. Зміст посібника представлений двома взаємопов'язаними розділами: «Теоретичні основи діяльності вихователів дітей дошкільного віку до застосування інноваційних технологій у професійній діяльності» «Освітні технології в системі професійної діяльності вихователів дітей дошкільного віку», Впровадження інноваційних технологій в освітній процес ЗДО [111].

Появу зазначеного посібника зумовили актуальність порушеної нами проблеми, її теоретична та практична значущість, а також недостатні рівні сформованості педагогічної майстерності вихователів, які засвідчили результати констатувального етапу експерименту.

Актуальність навчально-методичного посібника зумовлена низкою об'єктивних суперечностей у сучасній педагогічній теорії й практиці. А саме: посиленням уваги суспільства до впровадження ІТ у освітній процес ЗДО і відсутністю дотичних наукових досліджень; зростанням вимог до якості діяльності вихователів дітей дошкільного віку закладів та реальним рівнем їхньої професійної компетентності і педагогічної майстерності; запитом соціуму на педагога, здатного впроваджувати ІТ в професійну діяльність і реальним станом педагогічного процесу в умовах мінливості змісту та спрямованості дошкільної освіти; невідповідністю між реаліями змісту професійної діяльності вихователів у ЗДО України й вимогами до їхньої компетентності в ЗДО.

Враховуючи актуальність досліджуваної проблеми та виявлені вище суперечності, які потребують розв'язання, було обрано назву посібника: «Інноваційні технології для самовдосконалення вихователів дошкільних закладів у професійній діяльності». Цей посібник призначений для вихователів дітей дошкільного віку, які працюють у галузі дошкільної освіти за напрямом діяльності 012. Його мета полягає в тому, щоб допомогти вихователям освоїти науково-теоретичні та практичні аспекти формування педагогічної майстерності, ознайомити їх із системою знань щодо

педагогічної майстерності та розвинути вміння практично застосовувати ці знання.

Посібник передбачає засвоєння вихователями дітей дошкільного віку знань, умінь і навичок у сфері організації та проведення різних форм роботи з дітьми дошкільного віку. Особливий акцент робиться на формуванні педагогічної майстерності в контексті застосування інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності, зокрема, з урахуванням їхньої специфіки у дошкільних навчальних закладах. Посібник також має на меті посилити мотивацію вихователів дошкільного віку до вивчення педагогічної майстерності, а також оволодіння конкретними методами та прийомами, необхідними для успішної і творчої педагогічної діяльності.

Використання розробленого посібника в освітньому процесі ЗДО на нашу думку дозволить реалізувати такі завдання:

Методичні:

- окреслити головні аспекти для реалізації педагогічної майстерності вихователів ЗДО;

- поглибити знання вихователів дітей дошкільного віку щодо педагогічної майстерності в професії, методів та принципів, засобів взаємодії з дітьми дошкільного віку.

Пізнавальні:

- продовжувати формувати у вихователів дітей дошкільного віку загальне уявлення про структуру, зміст, характер і специфіку педагогічної майстерності.

Виховні:

- сприяти формуванню особистості майбутнього педагога, розвитку його культури, ерудиції;

- виховувати в вихователів дітей дошкільного віку соціальну активність, намагання керуватися в практичній діяльності принципами загальнолюдської моралі, сумлінне ставлення до професії, прагнення до

професійної діяльності на гуманістичних засадах.

Коротко розглянемо більш значимі в контексті нашого дослідження теми посібника.

У розділі – «Педагогічні технології та методи самовдосконалення вихователів закладів дошкільної освіти в професійній діяльності» – проаналізовано Інноваційні методи навчання для педагогів (групові тренінги, мозкова атака, метод синектики, метод вільних асоціацій, метод кейсів тощо [98, с. 72-77]).

Параграф 2.3. «Синанон-метод як засіб діяльності до професійної діяльності в системі «людина-людина» висвітлює завдання поглиблення та систематизації теоретичних знань, щодо проблеми формування педагогічної майстерності, розкрито особливості виховування емоційної врівноваженості, толерантності до негативних емоційних дій, удосконалення рис характеру і зокрема вольових якостей [98 с. 86].

У параграфі 2.4. «Особливості використання педагогічних технологій в ЗДО» розглянуто підходи сучасних дослідників до процесу впровадження освітніх технологій для самоудосконалення педагогів [98].

У розділі 2.5. «STREAM-освіта, або Стежинки в Всесвіт» детально проаналізовано процес цілеспрямованого формування особистості, становлення і розвиток духовної сутності в єдності з оволодінням науковими знаннями та вміннями з метою формування культури інженерного мислення [98 с. 93].

У розділі «Впровадження інноваційних технологій в освітній процес ЗДО» розглянуто сучасний розвиток суспільства вимагає нової системи освіти – «інноваційного навчання», що сформувало б у вихователів дітей дошкільного віку здатність до проєктивної детермінації майбутнього, відповідальність за нього, віру в себе й свої професійні здібності та можливість впливати на власне майбутнє. Формування в вихователів дітей дошкільного віку позитивної мотивації до оволодіння педагогічною

майстерністю та зорієнтованості на саморозвиток та самовдосконалення на постійній рефлексивній основі; опанування вихователями дітей дошкільного віку системою знань з педагогічної майстерності та набуття ними вмінь їх практичного застосування; упровадження сукупності традиційних та інноваційних форм і методів у цілісну систему професійної діяльності), а також визначено їх роль у ефективності професійної діяльності вихователів дітей дошкільного віку напряму діяльності «Дошкільна освіта».

Крім того у параграфі «Педагогічна майстерність вихователя закладу дошкільної освіти» наводяться безпосередні методичні рекомендації, щодо формування педагогічної майстерності вихователів дітей дошкільного віку як основний компонент формування педагогічної майстерності» висвітлено особливості спрямованості педагога на творчу діяльність, подані характерологічні особливості творчої діяльності педагога, виділені творчі вміння та психічні процеси творчості [98].

Для виявлення сформованості рівня педагогічної майстерності вихователя ЗДО запропоновано діагностичний інструментарій в вигляді адаптованої анкети (Л. Загородньої, С. Тітаренко). Запропоновано методику вивчення мотивації професійної діяльності вихователів дітей дошкільного віку [34].

У параграфі 3.4. «Зразки різних форм методичного навчання щодо формування інноваційної компетентності вихователів ЗДО» наводяться зразки семінарів щодо діяльності вихователів до інноваційної діяльності та тренінгів «Педагогічне спілкування», семінарів-практикумів «Засоби формування професійної компетентності молодих спеціалістів у ЗДО», засідання «Школи педагогічної майстерності» тощо [98].

Наведемо приклад деяких вправ на розвиток емпатії, вирішення педагогічних ситуацій, рольові та ділові ігри на розвиток педагогічного такту. Проаналізуємо деякі з них.

Вправа на розвиток емпатії.

Метою вправи є вербалізація ознак експресії емоційних станів.

Особливості проведення: потрібно описати експресивні ознаки шести емоційних станів: радості, подиву, відрази, гніву, страху, страждання, на які кожен член групи орієнтується при з'ясуванні емоційних станів іншої людини.

Кожен член групи пише самостійно на аркуші паперу. Потім всі по черзі зачитують написане індивідуально вголос для спільного обговорення. Учасники можуть відзначити загальні ознаки, скорегувати неадекватні ознаки.

Вправа «Скажи про мене щось добре»

Мета: удосконалення вміння використовувати свої розвиток професійно- особистісні якості (емпатії, стриманості, толерантності, відповідальності, терпимості) під час спілкування з дітьми та їх батьками.

Завдання:

1. У підгрупах, що утворили майбутні фахівці дошкільної освіти (3 студенти), один з вихователів дітей дошкільного віку стає попереду, спиною до останніх.

2. Останні члени підгрупи мають казати приємні, гарні та добрі слова про першу особу впродовж 3 хвилин.

3. За вказівкою викладача ролі змінюються.

Бесіда зі вихователями дітей дошкільного віку після проведення вправи:

- Чи сподобались Вам, ті слова, які Ви почули про себе?
- Чи було легко казати хороші слова про іншу особу, а особливо коли вона чує Вас?

Отже, використання вправ такого характеру, сприяло удосконалення вміння вихователів дітей дошкільного віку використовувати свої розвиток професійно-особистісні якості (емпатії, стриманості, толерантності, відповідальності, терпимості) під час спілкування з дітьми та їх батьками.

Ділові ігри застосовували задля розвитку в педагогів креативного мислення; формування відповідних професійно-особистісних якостей та практичних умінь, необхідних для формування педагогічної майстерності; стимулювання й підвищення інтересу до навчання; розвитку комунікабельності; імітації професійно-педагогічної діяльності.

Використання вищезазначених вправ та педагогічних ситуацій сприяло розвитку професійно-особистісних якостей в вихователів дітей дошкільного віку та активізації їх навчально-пізнавальної діяльності.

Крім цього студенти самостійно створювали «портфоліо» відповідно до власних індивідуальних особливостей, при цьому вони здійснювали аналіз своєї діяльності, власних успіхів, узагальнювали і систематизували професійні досягнення, об'єктивно оцінювали свої можливості, вивчали шляхи подолання труднощів, що було можливе за допомогою поєднання теоретичного та практичного компонентів професійної діяльності вихователів на постійній рефлексивній основі, а також використання в освітньому процесі традиційних та інноваційних форм та методів професійної діяльності педагогів ЗДО.

Наступний етап формувального експерименту – рефлексивно-корекційний був спрямований на систематизацію та узагальнення знань, умінь і навичок з професійної діяльності вихователів ЗДО, що спрямована на формування педагогічної майстерності фахівців; подальший розвиток їхньої здатності до саморозвитку та самовдосконалення; корекції рівнів сформованості професійної майстерності шляхом заповнення «Щоденника професійного становлення майбутнього вихователя ЗДО».

Вихователі ЕГ активно застосовували набуті професійні педагогічні знання, вміння під час проведення виховних заходів, відкритих та поточних занять та розваг у ЗДО, активно використовували методiku самооцінки емоційних станів (А. Уессманн, Д. Рікс) і засвідчили усвідомленість мети навчання й виховання, проявляючи ініціативу, реалізуючи свій педагогічний

потенціал як інструмент впливу, прагнучи до професійного самовдосконалення.

Порівняння успіхів вихователів дітей дошкільного віку ЕГ і КГ з теоретичної складової професійної діяльності помітно не відрізняються, але мотивація навчання і досягнення мети – стати вихователем-професіоналом, взірцем та прикладом для наслідування вихованців у вихователів ЕГ значно вища. Це констатувала заключна самодіагностика вихователями дітей дошкільного віку рівнів своєї педагогічної майстерності (додаток Б). Показники подано у процентному відношенні, де перший показник подає відповіді в ЕГ (n = 27), другий – в КГ (n = 31):

1. Сьогодні «Я майбутній вихователь ЗДО» відчуваю себе: у єдності з оточуючим середовищем і майбутньою професією – 72,3% / 27,7%; у пригніченому стані від невідповідності реальності з ідеальними уявленнями про професію вихователя ЗДО – 26,5% / 73,5%.

2. Моє сприйняття майбутньої професійної діяльності: всебічне, системне, гуманістично спрямоване, реалістичне – 63,7% / 36,3%; схематичне, розрізнене, - 41,3% / 58,7%.

3. Для моєї професійної компетентності характерно:

- використання здобутих науково достовірних знань, рефлексія власної діяльності, системність накопичення та використання в своєму активному словнику педагогічного тезауруса, творчий підхід у пізнанні нового – 82,3% / 17,7%;

невміння використовувати різні шляхи вирішення поставлених задач – 19,8% / 60,2%.

4. Гуманістична спрямованість моєї професійної діяльності ґрунтується на:

діяльності класиків педагогіки – 96,41% / 96,19%;

освоєння особливостей професійної діяльності вихователя, знань і прикладів з власної життєвої педагогічної практики вихователів-гуманістів –

81,43% / 65,09%.

5. Професійну діяльність я зорієнтую на:

удосконалення компонентів професійної майстерності – 97,73% / 79,52%:

удосконалення вміння взаємодіяти з дітьми дошкільного віку – 91,47% / 63,09%;

розвиток знань щодо методів, прийомів та засобів роботи з дітьми дошкільного віку – 83,78% / 75,35%.

6. Мою професійну позицію характеризує:

гуманістична спрямованість професійної діяльності, емоційна позитивна енергія, активність й ініціативність, творче відношення і гнучкий підхід до діяльності – 89,37% / 63,37%;

концентрація зусиль на досягнення цілей, поставлених системою освіти, високий рівень відповідальності за виховання та навчання дошкільників – 81,71% / 73,69 %.

7. Ціннісні орієнтації та установки на найближче майбутнє в професійній діяльності за ступенем значущості зайняли такі рангові місця:

ЕГ: 1 – визнання і любов дітей та бажання працювати в обраній професійній сфері – вихователем ЗДО, 2 – досягнення найвищого рівня педагогічної майстерності вихователя, сумлінність і компетентність у виконанні професійних обов'язків; 3 – патріотична орієнтація поглядів.

КГ: 1 – успішна професійна кар'єра вихователя, почуття гідності, самоповага; 2 – визнання і любов дітей та повага колег; 3 – особистісна відповідальність за свої успіхи і досягнення у професійній сфері вихователя.

8. Рівні сформованості комплексу властивостей особистості вихователя ЗДО (в процентному співвідношенні по ЕГ та КГ) розподілились таким чином:

реально оцінюють сформованість усіх структурних компонентів педагогічної майстерності, а особливо гуманістичну спрямованість

особистості та здатність до самовдосконалення, саморозвитку на рефлексивній основі – 96,82% / 73,52 %; вважають першочерговою педагогічну компетентність – 91,71 % / 67,31%; виділяють педагогічну техніку як основу сформованості педагогічної майстерності – 71,91 % / 53,05%; уміння проектувати і планувати діяльність, організувати діяльність дошкільників, використовувати технологічні уміння і навички в педагогічній діяльності, відповідати за власні рішення і дії відмітили – 73,91% / 47,22%.

9. Аналіз суджень вихователів дітей дошкільного віку, що стосуються готовності до ефективної та результативної професійної діяльності вихователя ЗДО показав, що 97,73 % вихователів дітей дошкільного віку ЕГ та 65,37 % КГ переконані у необхідності постійного удосконалення свого рівня сформованості професійної майстерності; 93,65 % та 43,84 % здатні цілісно аналізувати педагогічні ситуації і вирішувати ймовірні труднощі, що можуть виникнути в процесі повсякденної діяльності вихователя.

Реальна картина сформованості педагогічної майстерності вихователів ЗДО оцінювалась експертами – методистами ЗДО та викладачами ЗВО. До експертів-методистів увійшли педагоги, які брали участь в експерименті на констатувальному етапі дослідження, допомагали і працювали зі вихователями ЗДО в процесі впровадження виділених педагогічних умов.

Для реалізація педагогічних умов формування педагогічної майстерності вихователів дітей дошкільного віку нами визначено рівні вище зазначеної сформованості за трьома критеріями: мотиваційно-цільовим, змістово-процесуальним та інтеграційно-рефлексивним.

За результатами проведеного дослідження на констатувальному етапі нами визначено три рівні сформованості професійної майстерності вихователів ЗДО: високий, середній і початковий, якісна характеристика яких розкрита в попередньому розділі.

Перший діагностичний зріз був зумовлений потребою виявити у вихователів рівень сформованості педагогічної майстерності за мотиваційно-

цільовим критерієм, показниками якого виступили: наявність професійних мотивів, професійно-педагогічна спрямованість та мотивація до успіху.

Мотиваційна сфера як логічний центр та основа особистості педагога (Л. Сущенко) визначає його професійно-педагогічну спрямованість. Зміст, глибина, стійкість останньої є фундаментом особистості педагога, основою якого є потреби, інтереси, визначальні мотиви у професійній діяльності [107].

Визначаючи гуманістичну спрямованість особистості ми виходили із розуміння спрямованості як складноструктурованої інтегративної властивості особистості, що охоплює численні процеси як пізнавальної, так і емоційно-вольової діяльності людини, з врахуванням того, що процес формування мотиваційної сфери є найбільш тривалим процесом, оскільки в особистісній сфері зміни відбуваються повільніше, ніж у сфері пізнання.

Експериментальні дані було отримано за допомогою відповідних методик вимірювання. Так, для діагностики показника мотиваційно-цільового критерію «наявність професійних мотивів» було обрано методику Т.Льїної «Мотивація навчання в ЗДО» (Додаток Б), яка містить три шкали:

- 1) «набуття знань» – прагнення до набуття знань, допитливості;
- 2) «опанування професією» – прагнення оволодіти професійними знаннями, сформувані професійно важливі якості особистості;
- 3) «отримання категорії» – прагнення отримати категорію при формальному засвоєнні знань, прагнення до пошуку обхідних шляхів.

В опитувальник (з метою маскування) включено низку фонових тверджень, котрі в подальшому не оброблялись.

Для визначення гуманістичної спрямованості було застосовано тест «Структура спрямованості педагога» В. Семиченко (Додаток Б), варіанти відповідей на кожне з представлених у тесті тверджень – свідчення гуманістичної, ідеалістичної, прагматичної або егоцентричної орієнтації.

З метою визначення в респондентів рівнів сформованості показника «Мотивація до успіху» було застосовано «Діагностику особистості на

мотивацію до успіху Т. Елерса» (Додаток Б). Методика виявляє привабливість ситуації досягнень, впевненість особистості в успішному результаті, наполегливість у досягненні мети. Для підрахунку узагальнених даних за мотиваційно-цільовим критерієм ми скористались методикою, запропонованою Н. Гузій для визначення «рівнів навченості» [25]. Обраховані данні рівнів сформованості педагогічної майстерності вихователів ЗДО КГ і ЕГ за мотиваційно-цільовим критерієм (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1.

Рівні сформованості педагогічної майстерності вихователів за мотиваційно-цільовим критерієм на констатувальному етапі (% (осіб))

Рівні	Показники		
	Наявність професійних мотивів	Гуманістична спрямованість	Мотивація до успіху
Експериментальна група, % (n1 = 27)			
Високий	23,5 (7)	67 (19)	23,3 (6)
Середній	34,3 (9)	13,9 (4)	47,9 (13)
Початковий	42,2 (11)	19,1 (5)	28,8 (8)
Контрольна група, % (n2 = 31)			
Високий	23,6 (7)	65,1 (20)	23,6 (7)
Середній	34,1 (11)	13,8 (5)	47,1 (15)
Початковий	42,3 (13)	21,1 (6)	29,3 (9)

Отже, за показником «наявність професійних мотивів» було визначено такі рівні: високий – у 23,5% вихователів ЕГ і 23,6% КГ; середній – у 34,3% респондентів ЕГ і 34,1% КГ. Початковий рівень було виявлено в 42,2% вихователів дітей дошкільного віку ЕГ і 42,3% КГ.

Аналіз результатів тестування «Структура спрямованості педагога» засвідчив, що за показником «гуманістична спрямованість» перебуває майже

67% вихователів ЕГ і 65,1% – КГ, що свідчить про високий рівень гуманістичного ставлення до майбутньої педагогічної діяльності, усвідомлення пріоритетності гуманістичних потреб та наявність гуманістичних особистісних якостей.

Середній рівень гуманістичної спрямованості виявлено у 13,9% вихователів дітей дошкільного віку ЕГ та у 13,8% КГ. Початковий рівень засвідчили 19,1% вихователів ЕГ та 21,1% КГ.

За показником «мотивація до успіху» було одержано такі результати: високий рівень засвідчили 23,3% вихователів дітей дошкільного віку ЕГ та 23,6% КГ; середній – 47,9% вихователів ЕГ та 47,1% КГ; Початковий – 28,8% респондентів ЕГ та 29,3% КГ.

Другий діагностичний зріз був спрямований на виявлення в вихователів рівнів сформованості педагогічної майстерності за змістово- процесуальним критерієм, для чого було використано три показники:

- психолого-педагогічна компетентність;
- система знань щодо сутності, змісту і складових педагогічної майстерності вихователів ЗДО;
- здатність до саморозвитку.

Перш за все, нам необхідно було визначити, в якій мірі студенти володіють комплексом знань і вмінь з психолого-педагогічних дисциплін, на яких рівнях у них сформовано систему знань щодо змісту і структурних компонентів педагогічної майстерності.

Оцінювання проводилось за підсумками екзаменаційних сесій з дисциплін психолого-педагогічного циклу; проходження різних видів педагогічних практик, тестових завдань які представлені в додатках.

Як уже відзначалось, головною метою професійної діяльності «є усвідомлення суті педагогічної майстерності і стимулювання потреби в професійному саморозвитку, самовдосконаленні та самоосвіті. Тому наступним показником змістово-процесуального критерію є визначення

рівнів якої ми використали методику В. Павлова «Ваша готовність до саморозвитку»» (Додаток Б). Зведені результати діагностики змістово-процесуального критерію подано у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2.

Результати сформованості професійної майстерності вихователів ЗДО за змістово-процесуальним критерієм на констатувальному етапі (% (осіб))

Рівні	Показники		
	Психолого-педагогічна компетентність	Система знань щодо сутності змісту і складових компонентів професійної майстерності	Здатність до саморозвитку
Експериментальна група, % (n1 = 27)			
Високий	–	13,7 (4)	18,7 (5)
Середній	43,9 (12)	38,9 (11)	47,1 (12)
Початковий	56,1 (15)	47,4 (12)	34,2 (10)
Контрольна група, % (n2 = 31)			
Високий	–	13 (4)	17,9 (7)
Середній	42,3 (13)	38,2 (12)	47,2 (15)
Початковий	57,7 (18)	48,8 (15)	34,9 (9)

Як свідчать критеріальні показники, по першому з них (психолого-педагогічна компетентність) високого рівня не досяг жоден із вихователів дітей дошкільного віку, що свідчить про певні суб'єктивні труднощі з боку респондентів.

Середній рівень з вказаного показника засвідчили 43,9% опитуваних ЕГ та 42,3% КГ. На низькому рівні перебувають 56,1% вихователів ЗДО ЕГ та 57,7% КГ.

Дані за наступним показником стосовно сутності і складових

педагогічної майстерності характеризуються здебільшого початковим рівнем, а саме: ЕГ – 47,4%, КГ – 48,8%. Середній рівень оволодіння сутністю, змістом і складовими компонентами професійної майстерності засвідчили 38,9% вихователів ЗДО ЕГ і 38,2% – КГ. І лише 13,7% респондентів ЕГ і 13% КГ виявили високий рівень сформованості означеного показника.

У відношенні до показника «здатність до саморозвитку», приблизно 47,1% вихователів дошкільних закладів освіти (ЕГ) і 47,2% вихователів контрольної групи (КГ) проявили зацікавленість та потребу в цьому виді діяльності. 34,2% учасників ЕГ і 34,9% з КГ відзначили, що саморозвитком і самоосвітою вони займаються час від часу. Високий рівень сформованості за цим показником було виявлено лише у 18,7% вихователів ЕГ та 17,9% КГ.

Отже, аналіз отриманих результатів діагностичного зрізу свідчить переважно про середній та початковий рівні сформованості педагогічної майстерності вихователів дошкільних закладів освіти за розглянутим показником.

Третій діагностичний зріз було спрямовано на виявлення сформованості педагогічної майстерності за інтеграційно-рефлексивним критерієм і визначався за показниками: комунікативність, емпатія, рефлексивність.

Оцінювання рівнів комунікативності вихователів дітей дошкільного віку визначалось за методикою В. Ряховського «Загальний рівень комунікативності педагога», у відповідності до якої майбутні вихователі мали відповісти на запропоновані 16 питань. За відповідним класифікатором визначалась категорія, до якої належать майбутні вихователі (додаток Б).

Виявлення у вихователів дітей дошкільного віку рівнів прояву показника «Здатність до емпатії» визначалось за методикою І. Юсупова «Здатність до емпатії». Як професійно важлива якість особистості емпатія (співпереживання) – це вміння поставити себе на місце іншої людини, сприяє збалансованості міжособистісних стосунків. Згідно з методикою,

запропонованою студентам, вони мали дати відповіді на сукупність питань, варіанти яких оцінювались відповідними балами (додаток Б.2).

Для вимірювання наступного показника – здатність до рефлексивності – ми використали «Методику діагностичної рефлексивності» А. Карпова, яка містить 27 тверджень, з яких 15 є прямими, а інші – 12 – оберненими, що необхідно враховувати при обробці результатів (додаток Б.3).

Аналізуючи результати за першим показником, ми бачимо, що на початковому рівні в КГ перебуває 61,8% вихователів дітей дошкільного віку, в ЕГ – 61%. Середній рівень виявлено в КГ – 19,5%, в ЕГ – 20%. На високому рівні педагогічна майстерність сформована у 18,7% вихователів ЗДО КГ і у 19% – ЕГ.

За показником «здатність до емпатії» нами з'ясовано, що означена якість у вихователів ЗДО є недостатньо сформованою, а саме: 53,6% вихователів дітей дошкільного віку КГ та 52,3% ЕГ мають початковий рівень емпатійності; 37,4% вихователів дітей дошкільного віку КГ та 37,2% ЕГ – знаходяться на середньому рівні сформованості цієї якості і лише 9% вихователів дітей дошкільного віку КГ та 10,5% ЕГ засвідчили високий рівень цієї вкрай важливої якості майбутнього фахівця.

Стосовно показника «здатність до рефлексивності», то, як свідчать результати, процес пізнання вихователями дітей дошкільного віку свого внутрішнього світу, аналіз власних думок, роздумів про себе то 51,2% вихователів дітей дошкільного віку КГ і 49,3% ЕГ не вбачають необхідності у цьому виді пізнання, знаходячись на початковому рівні.

Середній рівень зафіксовано у 32,5% вихователів дітей дошкільного віку КГ і 33% ЕГ.

Високий рівень за даним показником виявлено у 16,3% вихователів ЗДО КГ та 17,7% ЕГ груп. Зведені результати цього зрізу подано в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.

Результати сформованості педагогічної майстерності вихователів ЗДО за інтеграційно-рефлексивним критерієм на констатувальному етапі

Рівні	Показники		
	Комунікативність	Здатність до емпатії	Рефлексивність
Експериментальна група, % (n1 = 27)			
Високий	19,5 (5)	10,5 (3)	17,7 (5)
Середній	19,5 (5)	37,2 (10)	33 (9)
Початковий	61 (17)	52,3 (14)	49,3 (13)
Контрольна група, % (n2 = 31)			
Високий	18,7 (5)	9 (3)	16,3 (5)
Середній	19,5 (6)	37,4 (12)	32,5 (10)
Початковий	61,8 (20)	53,6 (16)	51,2 (16)

Загальну характеристику рівнів сформованості педагогічної майстерності вихователів ЗДО (за трьома критеріями) подано в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4.

Загальна характеристика рівнів сформованості професійної майстерності вихователів ЗДО на констатувальному етапі (% (осіб))

Рівні	Група	Критерії		
		Мотиваційно-цільовий	Змістово-процесуальний	Інтегративно-рефлексивний
Високий	ЕГ, (n1 = 27)	37,9	10,8	15,6
Середній		32	43,3	30,1
Початковий		30,1	45,9	54,3
Високий	КГ, (n2 = 31)	37,4	10,3	14,7
Середній		31,7	42,6	29,8
Початковий		30,9	47,1	55,5

Таким чином, аналізуючи отримані дані, ми констатуємо, що в вихователів ЗДО переважають середні та початкові кількісні показники рівнів сформованості педагогічної майстерності. Для унаочнення результатів констатувального етапу експерименту представимо у діаграмі (рис.2.1.)

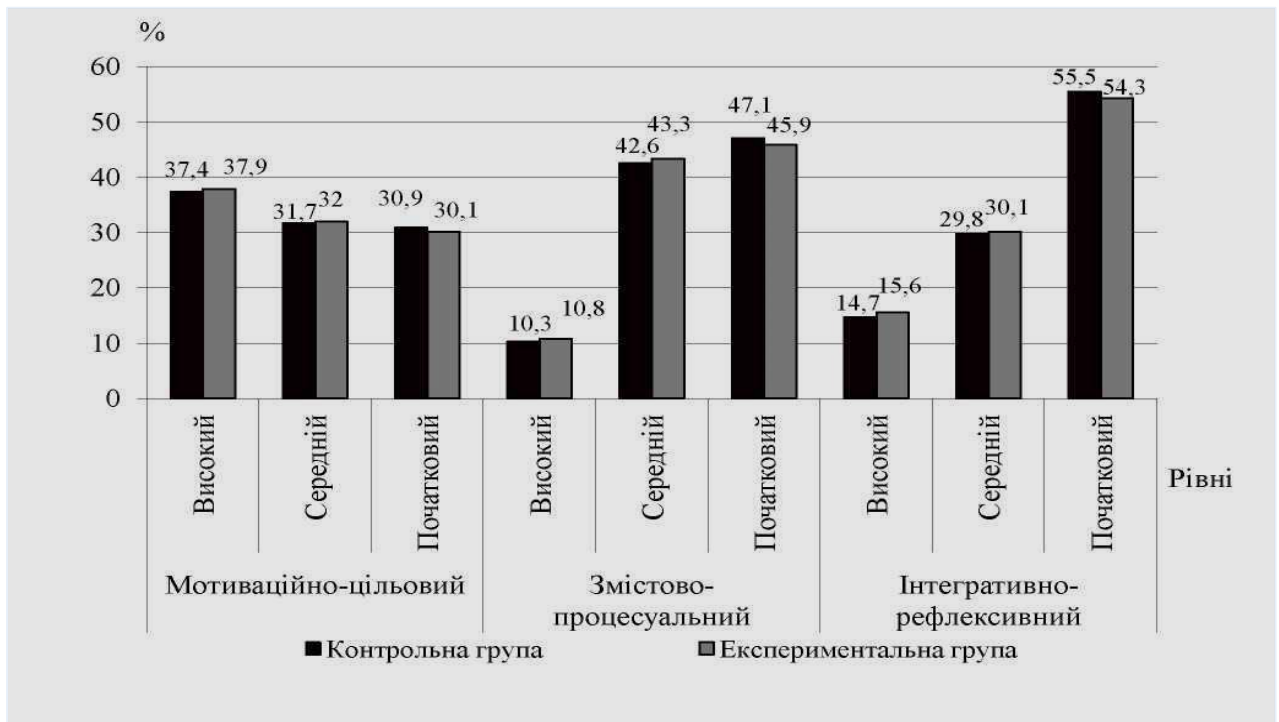

Рис. 2.1. Рівні сформованості педагогічної майстерності вихователів закладів дошкільної освіти (%).

Узагальнення кількісних і якісних результатів дослідження – свідчення того, що рівні сформованості педагогічної майстерності вихователів дітей дошкільного віку розвинені недостатньою мірою як у КГ так і ЕГ.

Таким чином, сукупність застосованих форм і методів освітнього процесу, запроваджених на формувальному етапі дослідження, які описані вище, позитивно вплинули на формування рівнів педагогічної майстерності вихователів закладів дошкільної освіти. Тому наступний підрозділ магістерської роботи присвячений аналізу результатів науково-дослідної роботи.

2.4. Аналіз результатів педагогічного експерименту.

Далі в нашому дослідженні було здійснено оцінку рівнів сформованості педагогічної майстерності вихователів дітей дошкільного віку і порівняно результати формувального етапу з результатами констатувального етапу експерименту.

Необхідно відзначити, що розв'язання завдання щодо формування педагогічної майстерності вихователів дітей дошкільного віку передбачало

впровадження моделі формування цього утворення в систему професійної діяльності педагогів ЗДО, а також методичного супроводу цього процесу.

По завершенню експерименту, метою якого було проаналізувати динаміку змін, що відбулися внаслідок впровадження педагогічних умов формування педагогічної майстерності за трьома критеріями, проведено остаточний аналіз застосування тих самих методів дослідження, що й на констатувальному етапі.

Результати прикінцевого етапу дослідження за мотиваційно-цільовим критерієм представлено в таблиці 2.5. (порівняння з показниками констатувального етапу дослідження).

Узагальнивши показники з таблиці 2.5. до середнього арифметичного, бачимо, що в ЕГ більшість вихователів ЗДО відповідають високому (49,4%) та середньому (41,5%) рівням і лише 9,1% відповідають початковому рівню. У КГ результати відрізняються: високого рівня досягли 38,2% вихователів ЗДО, середнього – 32,6%, початкового – 29,2% респондентів.

Таблиця 2.5.

Результати сформованості педагогічної майстерності вихователів ЗДО за мотиваційно-цільовим критерієм на формувальному етапі

Рівні	Група	Показники		
		Наявність професійних мотивів	Гуманістична спрямованість	Мотивація до успіху
Високий	ЕГ, (n1 = 27)	36,3	74,5	37,3
Середній		47,3	19,1	58,2
Початковий		16,4	6,4	4,5
Високий	КГ, (n2 = 31)	21,9	65	27,7
Середній		30,2	20,4	47,1
Початковий		47,9	14,6	25,2

Проведений зріз рівнів мотиваційно-цільового критерію свідчить про те, що результати діагностики рівнів сформованості професійної майстерності за мотиваційно-цільовим критерієм зросли в ЕГ на 11,5% – високий рівень, на 9,5% – середній рівень, а показники початкового рівня зменшились на 21%; у КГ результати відрізняються: показники початкового рівня зменшились на 1,7%, високого збільшились на 0,8%, середнього – зросли на 0,9%.

Отримані результати є наслідком проведення спеціально організованої роботи з вихователями ЗДО в ЕГ. Зміст роботи був спрямований на реалізацію тематичних бесід, «круглих столів», тренінгів, диспутів на формування позитивної мотивації до оволодіння педагогічною майстерністю, здатності до саморозвитку та самовдосконалення, підвищення мотивації до успіху в професійній діяльності, а також поглиблення внутрішньої мотивації до обраного виду професійної діяльності.

Низький рівень показників у КГ пояснюється тим, що вихователі в зазначених групах не брали участі в вищеперерахованих заходах і через те відрізняються домінуванням зовнішньої мотивації до обраної майбутньої професійної діяльності.

Результати діагностики змістово-процесуального критерію на прикінцевому етапі експериментальної роботи також відрізняються від результатів, отриманих під час проведення констатувального етапу експерименту (рис.2.2.). Згідно з результатами, що зазначені в таблиці, більшість вихователів дітей дошкільного віку ЕГ відповідають високому (26,1%) та середньому (59,1%) рівням сформованості змістово-процесуального критерію поряд із тим, що показники початкового рівня зменшились після проведення формувального експерименту на 31,1%. У КГ результати такі: високий рівень засвідчили 10,6% респондентів, середній – 43,6%, початковий – 45,8%.

Отже, результати діагностики рівнів формування педагогічної

майстерності за змістово-процесуальним критерієм на формувальному етапі зросли в ЕГ на 15,3% – високий рівень, на 15,8 – середній рівень, а показники початкового рівня зменшились на 31,1%; у КГ результати такі: показники високого збільшились на 0,3% та середнього рівнів зросли на 1%, а початкового – зменшились на 1,3%.

Отримані результати – свідчення ефективності упровадження в освітній процес ЗДО розробленого навчально-методичного посібника; застосування тренінгів, диспутів, рольових та ділових ігор; поєднання сукупності традиційних та інноваційних форм та методів у професійній діяльності вихователів дітей дошкільного віку, а також теоретичного та практичного компонентів діяльності вихователів ЗДО, що сприяло успішному проходженню запланованих заходів, у ході яких здійснювалось формування складових педагогічної майстерності вихователів дітей дошкільного віку.

Початковий рівень сформованості педагогічної майстерності вихователів КГ за змістово-процесуальним критерієм пояснюється тим, що студенти КГ не використовували розроблений нами посібник, що мав на меті розширити та поглибити знання і вміння вихователів ЗДО із досліджуваного процесу.

За інтеграційно-рефлексивним критерієм формування педагогічної майстерності отримано такі результати: в ЕГ високий рівень було засвідчено у 30,9% вихователів ЗДО, середній – в 50,3% і початковий – в 18,8%. У КГ результати відповідно такі: високим рівнем оволоділи лише 18,2% вихователів ЗДО, середнім – 34,9%, на початковому залишилось 46,9%.

Одержані дані свідчать, що на формувальному етапі в ЕГ, порівняно з констатувальним експериментом, зросла кількість вихователів дітей дошкільного віку з високим рівнем за інтеграційно-рефлексивним критерієм на 15,2%, з середнім рівнем – на 20,3%. Показники початкового рівня зменшились на 35,5%. У КГ показники такі: високий рівень збільшився на 3,5%, з середнім рівнем – на 5,1%, а показники початкового рівня

зменшились на 8,6%.

Одержані результати показників рівнів сформованості у вихователів дітей дошкільного віку ЕГ є свідченням цілеспрямованого використання в освітньому процесі ЗДО тренінгів та тематичних бесід, що сприяли усвідомленню вихователями дітей дошкільного віку значущості та важливості оволодіння педагогічною майстерністю. Аналіз результатів показав, що майбутні фахівці володіють у достатній мірі знаннями про досліджуване утворення, шляхи його підвищення порівняно з результатами констатувального експерименту. Це свідчить про ефективність обраних нами форм, методів, прийомів та засобів, що впливають на формування педагогічної майстерності вихователів ЗДО.

Для унаочнення результатів дослідження рівнів сформованості вихователів ЗДО (за результатами формувального експерименту) побудуємо діаграму яка представлена (рис.2.2.).

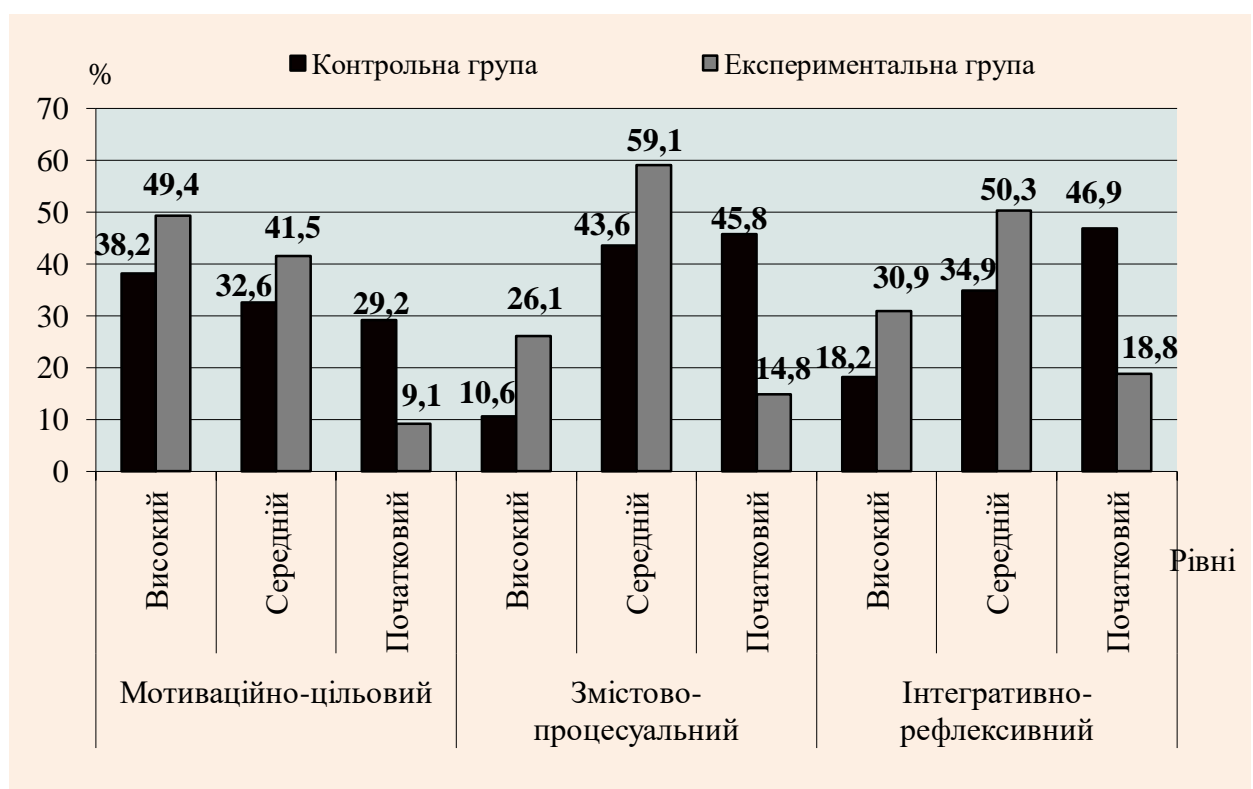

Рис. 2.2. Динаміка рівнів сформованості педагогічної майстерності вихователів на констатувальному та формувальному етапах дослідження

Початковий рівень у вихователів дітей дошкільного віку КГ пояснюється відсутністю вищезазначених заходів, що не дало їм можливості підвищувати свій рівень педагогічної майстерності.

Одержані результати засвідчили таку динаміку показників: кількість вихователів ЗДО ЕГ, що досягли високого рівня збільшилась на 14,1%, в той час, як у КГ збільшилась на 1,5%; на 15,2% зросла кількість вихователів дітей дошкільного віку ЕГ середнього рівня, а у вихователів дітей дошкільного віку КГ – на 2,3%. Спостерігається зниження показників початкового рівня у ЕГ на 29,3%; а у КГ – на 3,8%.

Отже, виходячи з результатів порівняння рівнів сформованості педагогічної майстерності КГ та ЕГ, доходимо висновку, що обґрунтовані і впроваджені педагогічні умови забезпечили позитивну мотивацію до оволодіння педагогічною майстерністю, удосконалення знань про її структурні елементи, сутність та значення для майбутньої самостійної професійної діяльності, сприяючи неперервному саморозвитку й самовдосконаленню майбутнього фахівця дошкільної освіти.

Висновки до розділу 2

Для діагностики рівнів сформованості педагогічної майстерності вихователів дітей дошкільного віку, визначено такі критерії: мотиваційно-цільовий, змістово-процесуальний, інтеграційно-рефлексивний, охарактеризовано показники зазначених критеріїв, виявлено рівні їх сформованості.

Проаналізована джерельна база стали основою для теоретичного обґрунтування педагогічних умов.

Перша педагогічна умова обґрунтовується – цілеспрямованим формуванням у вихователів ЗДО позитивної мотивації навчальної діяльності вихователів дітей дошкільного віку до оволодіння педагогічною

майстерністю на постійній рефлексивній основі. Серед психологічних чинників, що впливають на процес і результат професійного становлення педагогів, є мотиви і мотивація.

Друга педагогічна умова обґрунтовується – забезпечення цілісної системи знань з педагогічної майстерності та набуття ними вмінь їх практичного застосування в процесі професійної діяльності на основі взаємообумовленого зв'язку мети, змісту, форм, методів навчання.

Третя педагогічна умова – систематизація набутих знань та вдосконалення вмінь, необхідних для, формування педагогічної майстерності шляхом упровадження в освітній процес ЗДО навчально-методичного посібника «Використання інноваційних технологій для самовдосконалення вихователів закладів дошкільної освіти в професійній діяльності» для педагогів і керівників закладів дошкільної освіти, здобувачів спеціальності 012 «Дошкільна освіта», викладачів закладів вищої освіти, працівників після дипломної освіти.

Впровадження виокремлених педагогічних умов сприяло досягненню результату її сформованості.

За результатами впровадження виокремлених педагогічних умов за трьома критеріями зафіксовано результати які засвідчили наступну динаміку: кількість вихователів ЗДО ЕГ, що досягли високого рівня збільшилась на 14,1%, в той час, як у КГ збільшилась на 1,5%; на 15,2% зросла кількість вихователів дітей дошкільного віку ЕГ середнього рівня, а у вихователів дітей дошкільного віку КГ – на 2,3%. Спостерігається зниження показників початкового рівня у ЕГ на 29,3%; а у КГ – на 3,8%.

Результати констатувального етапу експерименту підтвердили дієвість впровадження педагогічних умов, спрямованих на підвищення рівнів сформованості педагогічної майстерності вихователів ЗДО.

ВИСНОВКИ

У ході наукового дослідження було встановлено, що педагогічна майстерність вихователів дітей дошкільного віку представляє собою комплексну особистісну якість, складовими якої є гуманістична орієнтованість, професійна компетентність, педагогічні здібності та професійні вміння, спрямовані на ефективне взаємодію з дитячим та педагогічним колективами.

Точніше визначено, що поняття «професійна майстерність» охоплює ширший спектр, ніж "педагогічна майстерність", хоча остання служить базою для її структурних компонентів.

Для оцінки сформованості педагогічної майстерності вихователів ЗДО визначено критерії: мотиваційно-цільовий (з врахуванням наявності професійних мотивів, гуманістичної спрямованості та мотивації до успіху), змістово-процесуальний (з фокусом на психолого-педагогічній компетентності, знаннях про сутність і складові педагогічної майстерності, здатності до саморозвитку), інтеграційно-рефлексивний (враховуючи комунікативність, здатність до емпатії та рефлексії).

На основі визначених критеріїв та показників висвітлено рівні сформованості педагогічної майстерності вихователів дітей дошкільного віку, які поділяються на високий, середній та початковий. Виявлено, що більшість вихователів на констатувальному етапі перебували на середньому і початковому рівнях, що викликало необхідність цілеспрямованого формування педагогічної майстерності вихователів дошкільних навчальних закладів(ЗДО).

Доведено, що ефективне формування педагогічної майстерності вихователів ЗДО передбачає впровадження обґрунтованих педагогічних умов. Серед таких умов виділяються: цілеспрямоване стимулювання позитивної мотивації у вихователів для оволодіння педагогічною майстерністю, спрямованості на постійний саморозвиток та

самовдосконалення з урахуванням рефлексивної основи; оволодіння системою знань з педагогічної майстерності та їх практичне використання; впровадження комбінованих традиційних та інноваційних методів у цілісну систему професійної діяльності.

Виявлено, що реалізація цих педагогічних умов призвела до суттєвих змін у рівнях сформованості педагогічної майстерності вихователів. У групі, яка мала експериментальні умови (ЕГ), збільшилася кількість вихователів з високим рівнем майстерності на 14,1%, з середнім – на 15,2%, тоді як кількість вихователів із початковим рівнем зменшилась на 29,3%. У контрольній групі (КГ) відмічено зростання на 1,5% (високий рівень), 2,3% (середній рівень) та зменшення на 3,8% (початковий рівень).

Отже, проведена експериментальна робота підкреслює важливість врахування вказаних педагогічних умов у контексті самовдосконалення та формування педагогічної майстерності вихователів ЗДО. Деякі аспекти проблеми залишаються актуальними й потребують подальшого дослідження, зокрема, шляхи самовдосконалення та мотивації вихователів для професійного росту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Абульханова К. О. Методологічне значення категорії суб'єкта для сучасної психології. Людина. Суб'єкт. Вчинок: Філософсько-психологічні студії / за заг. ред. В. О. Татенка. Київ: Либідь, 2006. С.37–52.
2. Амонашвили Ш. А. Размышления о гуманной педагогике. Москва: Издательский Дом Шалвы Амонашвили, 1996. 494 с.
3. Адаменко В.М., Кошель В.М., До проблеми організації рухової активності дошкільників як необхідної умови формування здоров'я The driving force of science and trends in its development: collection of scientific papers «SCIENTIA» Coventry, United Kingdom. 2021. Vol. 4. P. 30–38.
4. Андрущенко В. П., Михальченко М. І. Сучасна соціальна філософія: курс лекцій. 2 вид., випр. й доп. Київ: Генеза, 1996. 368 с.
5. Андрущенко Т. К. Сучасні підходи до підготовки педагогів дошкільних навчальних закладів у системі післядипломної освіти у контексті вимог Програми «Впевнений старт». Педагогічний вісник. 2011. № 4. С. 13–15.
6. Артемова Л. В. Педагогіка і методика вищої школи: навчально-методичний посібник для викладачів, аспірантів, студентів магістратури. Київ: Кондор, 2008. 272 с.
7. Антонова О. Є. Розвиток творчого потенціалу майбутнього вчителя як фактор його професійної самореалізації. Життєтворчість особистості: концепція, досвід, проблеми: наук.-метод. зб. / за ред. І. Г. Єрмакова, Г. М. Несен. Запоріжжя: Хортицький навчально-реабілітаційний багатопрофільний центр, 2006. С. 553–561.
8. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / Наук. кер. та заг. ред. О. Л. Кононко. 3-є вид., випр. Київ: Світич, 2009. 430с.
9. Базовий компонент дошкільної освіти / наук. кер. А.М. Богуш;

авт. кол. : А.М. Богуш, Г.В. Беленька, О.Л. Богініч та ін. // Спецвип. журн. «Вихователь-методист дошкільного закладу». Київ. 2021. 30 с.

10. Балл Г. О. Сучасний гуманізм і освіта: соціально-філософські та психолого-педагогічні аспекти / АПН України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка, Рівнен. міськвиконком, Відд. освіти, Рівнен. наук.-практ. лаб. гуманізації навчання. Рівне: Ліста-М, 2003. 128 с.

11. Бартків О. Готовність педагога до інноваційної професійної діяльності. Проблеми підготовки сучасного вчителя. 2010. № 1. С. 52–58.

12. Беленька Г. В. Вихователь дітей дошкільного віку: становлення фахівця в умовах навчання : монографія / Ганна Володимирівна Беленька. – Київ : Світич, 2006. – 304 с.

13. Беленька Г. В. Формування професійної компетентності сучасного вихователя дошкільного навчального закладу : монографія. Київ : Університет, 2011. 320 с.

14. Богініч О. Л. Шляхи вдосконалення системи підготовки фахівців дошкільної освіти URL: Режим доступу: http://intellectinvest.org.ua/pedagog_editions_emagazine_pedagogical_science_arhiv_pn_n1_2008_st_9/ (дата звернення: 12.04.2023).

15. Богуш А. М. Компетентнісний підхід у підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти у вищому навчальному закладі. Реалізація європейського досвіду компетентнісного підходу у вищій школі України : матеріали метод. семінару (НАПН України, Ін-т педагогіки НАПН України). Київ : Педагогічна думка, 2009. С. 271 – 281.

16. Булатова О. С. Педагогический артистизм. Москва : Академия, 2001. 240 с.

17. Буре Р. С. Воспитатель и дети : пособие для воспитателя дет. сада / Р. С. Буре, Л. Ф. Островская. Москва : Просвещение, 1985. 143 с.

18. Вакуленко В. М. Акмеологічний підхід у теорії й практиці вищої педагогічної освіти України, Білорусі, Росії (порівняльний аналіз):

автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01 / Луганський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Луганськ, 2008. 44 с.

19. Вачевський М. В. Теоретико-методичні засади формування у майбутніх маркетологів професійної компетенції / Дрогобицький держ. педагогічний ун-т ім. Івана Франка. Київ: ВД «Професіонал», 2005. 363 с.

20. Волкова К. П. Педагогіка : посібник для студ. вищ. навч. закладів. Київ : Академія, 2006. 567 с.

21. Гавриш Н. Осердечення змісту професійної підготовки як чинник особистісно-професійного зростання майбутніх педагогів дошкільної освіти. *Science and Education a New Dimension. Pe-dagogy and Psychology*. Budapest, 2016. Issue: 93. IV (45). С. 42 – 46.

22. Гаврилюк С. Н. Актуалізація професійного творчого потенціала майбутніх вихователів дітей дошкільного віку. *Педагогическое образование и наука*. Київ. 2014. № 6. С. 62–67.

23. Гаврилюк С. Професійна підготовка майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до педагогічної творчості в контексті тенденцій розвитку сучасної дошкільної освіти. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2013. Вип. 44. С. 308–314.

24. Гузій Н. В. Майстерність, творчість, професіоналізм учителя-вихователя в історії педагогічної думки. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2004. 243 с.

25. Гузій Н. В. Основи педагогічного професіоналізму. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2004. 155 с.

26. Гузій Н. В. Педагогічний професіоналізм: історико-методичні та теоретичні аспекти : [монографія]. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2004. 243 с.

27. Давкуш Н. В. Методичні аспекти підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів. *Педагогічний дискурс*. 2012. Вип. 11. С. 61 – 64.

28. Дошкільна освіта: історія і сьогодення : довідник / [упоряд. Л. В. Лохвицька]. Тернопіль : Мандрівець, 2011. 208 с.

29. Дошкільна освіта як складова системи безперервної освіти України (1991 – 2006) : наук.-допом. бібліогр. покажчик / АПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, Ін-т проблем виховання, Наук. б-ка НПУ ім. М. П. Драгоманова ; [упоряд: Пономаренко Л. О. та ін. ; наук. ред. Рогова П. І. ; наук. консультант Кононко О. Л. ; бібліогр. ред. Пономаренко Л. О.]. Київ: 2007. 141 с.

30. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: підручник. 3-тє вид., випр. Київ: Академвидав, 2015. 302 с.

31. Дубасенюк О. А. Теорія і практика професійної виховної діяльності педагога : [монографія]. Житомир : Житомир. пед. ун-т, 2005. 368 с.

32. Енциклопедія освіти / Академія педагогічних наук України ; голов. ред. В.Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

33. Закон України «Про вищу освіту» : ред. від 05.09.2017 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/print1391950419561429>(дата звернення: 12.04.2023).

34. Загородня Л. П., Тітаренко С. А. Педагогічна майстерність вихователя дошкільного закладу : [навч. посібник]. Суми : Університетська книга, 2010. 319 с.

35. Здібність, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / за ред. В. О. Моляко, О. Л. Музики. Житомир: Рута, 2006. 320 с.

36. Зданевич Л. В. Специфіка професійної підготовки майбутніх вихователів у вищих навчальних закладах / Лариса Володимирівна Зданевич // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. 2014. Вип. 2(9). С. 193–200.

37. Зданевич Л. В. Особливості підготовки майбутніх фахівців галузі

дошкільної освіти до професійної діяльності в країнах Західної Європи та Азіатсько-Тихоокеанського регіону. Педагогіка і психологія професійної освіти : наук.-метод. журн. 2013. № 4. С. 253–262.

38. Зданевич Л. В. Цільові орієнтири професійного розвитку вихователів дошкільних навчальних закладів у системі післядипломної педагогічної освіти. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб.наук. пр. Запоріжжя : КПУ, 2015. Вип. 42 (95).- С. 129–135.

39. Зязюн І.А., Крамущенко Л.В., Кривonos І.Ф. Педагогічна майстерність: Підручник 3-тє вид., допов. і переробл. Київ:СПД Богданова А.М., 2008. 376 с.

40. Зязюн І. А. Філософія поступу і прогнозу освітньої системи. Педагогічна майстерність: проблеми, пошуки, перспективи : монографія. Глухів : РВВ ГДУ, 2005. 234 с.

41. Імідж вихователя закладу дошкільної освіти: складові та умови розвитку. URL : <https://vseosvita.ua/library/imidz-vihovatela-zakladu-doskilnoi-osviti-skladovi-ta-umovi-rozvitku-408077.html> (дата звернення: 12.06.2023).

42. Кайдалова Л. Г., Щокіна Н. Б. Педагогічна майстерність викладача : навч. посібник. Харків : Вид-во НФаУ, 2009. 140 с.

43. Карпова Е. Е., Нестеренко В. В. Теоретичні засади індивідуалізації професійної підготовки майбутніх педагогів в умовах заочного навчання у вищому навчальному закладі: монографія. Одеса: Букаєв Вадим Вікторович, 2012. 195 с.

44. Кідіна Л. М. Формування фахових компетенцій майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу. Наукова скарбниця освіти Донеччини. 2010. № 1(6). С. 69–75.

45. Кіліченко О. І. Основи педагогічної майстерності : модульно-рейтинговий підхід. Івано-Франківськ, 2012. 206 с.

46. Кічук Н. В. Технологізація професійної підготовки вихователя

дошкільного закладу освіти: деякі аспекти проблеми. Наука і освіта. Одеса, 2014. № 10. С. 87–89.

47. Коваленко Ю. О. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання дітей дошкільного віку у вищих навчальних закладах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Запоріжжя, 2008. 18с.

48. Колесник А. Г. Сутність педагогічної майстерності вихователя дошкільного навчального закладу. Наука і освіта. 2009. № 7. С. 101–104.

49. Кошель В., Юрченко Н. Використання інноваційних технологій для самовдосконалення майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в професійній діяльності. URL : erpub.chnpri.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/3150 (дата звернення: 12.06.2023).

50. Кошель В. М., Іващенко С. Б. (2020) «До проблеми створення іміджу закладу дошкільної освіти», InterConf, (33). URL <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/interconf/article/view/5311> (дата звернення: 12.04.2023).

51. Кошель В. М. Підготовка майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.04 / Кошель Віталій Миколайович. Глухів, 2016. – 252 с.

52. Крайнова Л. Іміджева культура та професіоналізм майбутнього вихователя. Гуманітарний вісник. Переяслав-Хмельницький, 2008. Вип. 14. С. 129–131.

53. Крутій К. Л. Освітній простір дошкільного навчального закладу : монографія : у 2-х ч. Ч. 1 : Концепції, проектування, технології створення. Запоріжжя : ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2009. – 320 с..

54. Лавріненко О. Історія педагогічної майстерності : навч. посібник для студ. пед. ВНЗ, аспірантів, вчителів / Олександр Лавріненко. Київ : СПД Богданова А. М., 2009. – 328 с.

55. Линенко А. Ф. Педагогічна діяльність і готовність до неї : монографія. Одеса : ОКФА, 1995. 80 с.

56. Литвин Л. В. Характеристика наукових досліджень з професійної підготовки вихователя дошкільного навчального закладу Педагогічний процес: теорія і практика. 2013. Вип. 4. С. 136–144.

57. Лохвицька Л. Психолого-педагогічна підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до процесу морального виховання дітей. Рідна школа. 2012. № 11. С. 70–74.

58. Листопад О. А. Теоретико-методичні засади формування професійно-творчого потенціалу майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів: монографія / Держ. закл. «Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського». Одеса: Бондаренко М. О., 2015. 327 с.

59. Матвеева О. Підходи до визначення критеріїв ефективності системи педагогічної діагностики у вищій музично-педагогічній освіті Гірська школа українських карпат. 2005. №12–13. С. 266–269. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/_2011_11_3

60. Литвиненко С. А. Креативність як загальна здібність до творчості: сучасні підходи. Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. Полтава, 2006. Вип. 3 (50). С. 215–219. (Серія: Педагогічні науки).

61. Методичні аспекти реалізації Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / [Кононко О. Л., Плохій З. П., Гончаренко А. М. та ін.] ; під ред. О. Л. Кононко. – К. : Світич, 2009. – 208 с.

62. Методичні рекомендації написання і захисту кваліфікаційної роботи за спеціальністю 012 Дошкільна освіта / С. І. Стрілець В. М. Кошель, А. П. Кошель, А. О. Міненко. URL: <https://drive.google.com/file/d/1lqXrMJsR-ICfHnCgSI2wEhG4jfY3uvQrh/view> (дата звернення: 12.04.2023).

63. Музика О. Л., Портницька Н. Ф. Розвиток творчих здібностей у

наслідувальній діяльності: навч. посібник для студ. вищих навч. закладів. Житомир: Видавництво ЖДУ ім. І. Франка, 2007. 128 с.

64. Мирончук Н. М. Розвиток творчої особистості майбутнього вчителя-вихователя у системі професійної підготовки. Нові технології навчання : наук.-метод. зб. Київ. 2012. – Вип. 71. С. 158–161.

65. Мирошник О., Тарасевич Н. Педагогічна майстерність: теорія і практика професійного становлення майбутнього вчителя. Витоки педагогічної майстерності. 2012. Вип. 9, ч. 1. С. 136–140.

66. Національна доктрина розвитку освіти у XXI столітті URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/347/2002> (дата звернення: 12.04.2023).

67. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти № 776 від 16.07. 2018р. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/5b7/bb2/dcc/5b7bb2dcc424a809787929.pdf> (дата звернення: 12.04.2023).

68. Нестеренко В. В. Підготовка майбутніх педагогів до виховання у дошкільників навичок здорового способу життя : дис... канд. пед. наук : 13.00.04 / Нестеренко Вікторія Володимирівна / Південноукраїнський ДПУ ім. К. Д. Ушинського., 2003. 231 с.

69. Олійник О. О. Психологічні умови формування самооцінки у старших дошкільників : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Олійник Оксана Олексіївна. Київ, 2010. 236 с.

70. Основи педагогічної творчості та майстерності : монографія / за заг. ред. Н. В. Гузій. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. 168 с.

71. Основи педагогічної майстерності (для студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта) : навч.-метод. посібник / упоряд. Наталія Мачинська, Анна Федорович, Наталія Яремчук. Львів :ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 286 с.

72. Професійний стандарт «Вихователь закладу дошкільної освіти» URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu->

vihovatel-zakladu-doshkilnoyi-osviti. (дата звернення: 12.04.2023).

73. Педагогічна майстерність : підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін. ; за ред. І. Зязюна. – 2-ге вид., доп. і переробл. – Київ : Вища школа, 2004. 422 с.

74. Педагогічна майстерність : хрестоматія / [упоряд. : І. А. Зязюн, Н. Г. Базилевич, Т. Г. Дмитренко та ін.] ; за ред. І. А. Зязюна. Київ : СПД Богданова А. М., 2008. 462 с.

75. Педагогічна майстерність: підручник / за ред. І. А. Зязюна. 3-тє вид., доп. і перероб. Київ: СПД Богданова А. М., 2008. 376 с.

76. Педагогічна майстерність у закладах професійної освіти : монографія / Н. Г. Ничкало, І. А. Зязюн, М. П. Лещенко та ін. Київ, 2003. 246 с.

77. Педагогічна майстерність учителя : навч. посібник / за ред. В. М. Гриньової, С. Т. Золотухіної. Вид. 2-е, випр. та доп. Харків : «ОВС», 2006. 224 с.

78. Педагогічна творчість і майстерність : хрестоматія / укл. Н. В. Гузій. Київ : ІЗМН, 2000. 168 с.

79. Педагогічний словник / за ред. М. Д. Ярмаченка. Київ. Педагогічна думка, 2001. 516 с.

80. Пихтіна Н. П. Основи педагогічної техніки : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 316 с.

81. Підготовка вихователя до розвитку особистості дитини в дошкільному віці : монографія / Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, З.Н. Борисова та ін. ; за заг. ред. І. І. Загарницької. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. 310 с.

82. Пионова Погрібняк Н. Самоосвіта педагога як складова проектування освітнього простору дошкільного навчального закладу // Педагогічне проектування як засіб становлення і розвитку ключових компетентностей суб'єктів освітнього простору : матеріали Всеукр. наук.-

практ. конф., 14–15 жовтня 2010 р. / За заг. ред. проф. К. Л. Крутій, Є. М. Павлютенкова. Запоріжжя : ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2010. С. 175 – 180.

83. Приходченко К. І. Творче освітньо-виховне середовище навчального закладу: навчальний посібник. Харків: Видавнича група «Основа: Тріада+», 2007. 160 с.

84. Психологічне дослідження творчого потенціалу особистості: монографія / наук. кер. авт. кол. В. О. Моляко / АПН України, Інститут психології ім. Г. С. Костюка. Лабораторія психології творчості. Київ: Педагогічна думка, 2008. 207 с.

85. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів / Т. І. Поніманська. Київ : Академвидав, 2006. 456 с.

86. Попова Л. Імідж сучасного педагога Відкритий урок: Розробки. Технології. Досвід. 2008. № 3. С. 51–54.

87. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт» / О.О. Андрієтті, О.П. Голубович, Т.В. Дяченко, Т.С. Ільченко та ін.. - Тернопіль: Мандрівець, 2013. 104 с.

88. Програма виховання і навчання дітей від 2 до 7 років «Дитина» / Наук.кер. О.В. Проскура, Л.П. Кочина, В.І.Кузьменко, Н.В. Кудикіна. - 3-є вид., доопр. та доповн. Київ: Вид-во «Університет», 2010. 288с.

89. Програма розвитку дітей від пренатального періоду до трьох років «Оберіг» / Наук.кер. А.М. Богуш. Тернопіль: Мандрівець, 2014. 160 с.

90. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О.І.Білан, Л.М. Возна, О.Л. Максименко та ін.. Тернопіль: Мандрівець, 2013. 264 с.

91. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (нова редакція) у 2 ч. Від трьох до шести (семи) років. / О.П. Аксьоногва, А.М. Аніщук, Л.В. Артемова [та ін.] / Наук.кер. О.Л. Кононко. Київ: «МЦФЕР - Україна», 2014. 45с.

92. Професійний стандарт «Вихователь закладу дошкільної освіти»
URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu-vihovatel-zakladu-doshkilnoyi-osviti>. (дата звернення: 12.04.2023).

93. Равлюк Т. А. Розвиток творчого потенціалу майбутніх соціальних педагогів у процесі соціально-педагогічної практики: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Терноп. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2012. 23 с.

94. Самойленко І. В. Науковий аспект іміджології вихователя спеціального дошкільного закладу. Збірник наукових праць. Кам'янець-Подільський, 2008. Вип. 10: матеріали III-ї Міжнар. наук.-практ. конф. «счасні тенденції розвитку корекційної освіти». С. 127–129.

95. Самсонова О. О. Концептуальні ідеї розуміння сутності поняття «професіоналізм» / О. О. Самсонова // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. Запоріжжя, 2012. Вип. 24 (77). С. 250–256.

96. Самсонова О. О. Професіоналізм вихователя дошкільного навчального закладу: категоріальний аналіз проблеми / О. О. Самсонова // Науковий вісник національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Педагогіка. Психологія. Філософія». – Київ, 2015. Вип. 208. Ч. 2. С. 283–295.

97. Сиз Г. С., Бойправ С. В. Деякі аспекти формування комунікативної компетенції майбутніх вихователів дітей дошкільного віку в процесі професійної підготовки. Теоретичні та практичні аспекти розвитку сучасної педагогіки та психології: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Львів. 2018. С. 61-63.

98. Сиз Г. С. До проблеми формування комунікативної компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку в процесі професійної підготовки Від творчого педагога до творчої дитини гармонія партнерської взаємодії : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної

конференції. Кам'янець-Подільськ. 2018. С. 49-53.

99. Семенов О. С. Формування творчо спрямованої особистості старшого дошкільника у позашкільному навчальному закладі: монографія. Луцьк: ПВД «Твердиня», 2017. 520 с.

100. Семиченко В. А. Психологія педагогічної діяльності : навч. посібник. Київ : Вища школа, 2004. 335 с.

101. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості : навч. посібник. Київ : Міленіум, 2006. 344 с.

102. Сисоєва С. О. Педагогічна творчість учителя: визначення, теоретична модель, функції підготовки. Педагогіка і психологія. 1998. № 2. – С. 161–172.

103. Сисоєва С. О. Творчий розвиток фахівців в умовах магістратури : [монографія] Київ : ТОВ «Видавниче підприємство «Едельвейс», 2014. 404 с.

104. Сущенко Л. О. Науково-педагогічний супровід професійного зростання освітян: теорія і практика : [монографія] / Л. О. Сущенко. – Запоріжжя : КПУ, 2011. 148 с.

105. Словник термінології з педагогічної майстерності / гол. ред. Н. М. Тарасевич. – Полтава : «Полтава», 1995. 64 с.

106. Стандарт Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 01 – «Освіта/Педагогіка», спеціальність 012 – «Дошкільна освіта». URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/012-Doshk.osvita-bakalavr.28.07.pdf> (дата звернення: 12.04.2023).

107. Стандарт вищої освіти. Другий (магістерський рівень) вищої освіти. Ступінь «магістр». Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальність 012 «Дошкільна освіта». URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha/standarty/2020/05/2020-zatverd-standart-012-m.pdf> (дата звернення: 14.04.2023).

108. Тарасова В. В. Риторична культура як складова професійно-комунікативної компетенції майбутніх корекційних педагогів. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2014. Вип. 34 (87). – С. 341 – 347.
109. Танько Т. П. Теорія та практика музично-педагогічної підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів педагогічних університетах: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня доктора пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Харків, 2004. 44 с.
110. Тітенко О.М. До проблеми формування педагогічної майстерності вихователів у закладі дошкільної освіти. Освіта XXI століття: аксіологічний вимір: збірник матеріалів I Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції (м. Нікополь, 2 грудня 2022 року). Нікополь : Навчально-методичний кабінет, 2022. С. 289-293.
111. Тітенко О.М., Олексієнко В. В., Юрченко Т.М. Використання інноваційних технологій для самовдосконалення вихователів закладів дошкільної освіти в професійній діяльності. URL : <https://previous.scientia.report/index.php/archive/article/view/762> (дата звернення: 06.06.2023).
112. Теорія і практика дошкільної освіти в Україні : [колект. моногр.] / [авт. колект.: З. Н. Борисова, Г. В. Беленька, О. Л. Богінч [та ін.] ; за заг. ред. Г. В. Беленької, М. А. Машовець]. Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2011. 232 с.
113. Федорчук В. В. Основи педагогічної майстерності. навч.-метод. посібник. Кам'янець-Подільський : Видавець Зволейко Д., 2008. 140 с.
114. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи URL : https://library.udpu.edu.ua/library_files/412096.pdf (дата звернення: 22.09.2023).
115. Шапаренко Х. А. Формування професійної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів на засадах акмеологічного підходу : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.04 ; Харк. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2008. 20 с.

116. Швець Т. А. Готовність майбутнього вихователя до педагогічної діяльності як елемент професійної майстерності. Педагогічні науки : зб. наук. пр. Херсон, 2015. Вип. 67. С. 420–424.

117. Швець Т.А. Значення мотивації для майбутньої діяльності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів. Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті педагогічних ідей Фрідріха Фребеля: зб.матер. Міжнар. науково-практ. конфер. «Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті пед.ідей Ф.Фребеля» 26 - 28 березня 2014р.: У 3-х т./За ред. Петухової Л.Є., Полєвікової О.Б. Херсон: Айлант, 2014. Т.1. С.150-153.

118. Швець Т. А. Формування професійної майстерності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів : навч.-метод. посібник. Херсон : Айлант, 2016. 124 с.

119. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підручник. [4-те вид., випр.і доп.] Київ. Знання, 2004. 307 с.

120. Шопіна А. В. Педагогічна діяльність як творчий процес. Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : зб. наук. пр. Запоріжжя. 2009. Вип. 54. С. 475–479.

121. Ягупов В.В. Педагогіка: навч. посібник. Київ: Либідь, 2002. 560 с.

122. Яценко В. Періодизація становлення системи підготовки кадрів дошкільної освіти в історії вітчизняної педагогічної думки (початок ХХ ст. – 1941 р.) URL : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ttmuo_2013_10_52.pdf. (дата звернення: 22.09.2023).

123. Comprehensive Report on Legal Regulations / Occupational Standards. – Prepared by: Hanna Schrankel, IG Metall (DE), Claudia Ball & Gerald Thiel, DEKRA (DE). URL: [www. project-predict. eu](http://www.project-predict.eu) (дата звернення: 12.04.2023).

ДОДАТКИ

Додаток А

Нормативно-правова база, що регулює професійну діяльність вихователя ЗДО

Конституція України.

Кодекс законів про працю України.

Закон України „Про освіту».

Закон України „Про охорону праці».

Закон України „Про дошкільну освіту».

Постанова Кабінету Міністрів України від 14.04.1997 № 346 „Про затвердження Порядку надання щорічної основної відпустки тривалістю до 56 календарних днів керівним працівникам навчальних закладів та установ освіти, навчальних (педагогічних) частин (підрозділів) інших установ і закладів, педагогічним, науково-педагогічним працівникам та науковим працівникам».

Постанова Кабінету Міністрів України від 30.08.2002 № 1298 „Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери».

Постанова Кабінету Міністрів України від 12.03.2003 № 305 „Про затвердження Положення про заклад дошкільної освіти».

Постанова Кабінету Міністрів України від 05.10.2009 № 1124 „Про затвердження Положення про центр розвитку дитини».

Постанова Кабінету Міністрів України від 27.08.2010 № 796 „Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися закладами освіти, іншими установами та закладами системи освіти, що належать до державної і комунальної форми власності».

Постанова Кабінету Міністрів України від 23.12.2015 № 1109 „Про затвердження переліку кваліфікаційних категорій і педагогічних звань педагогічних працівників».

Постанова Кабінету Міністрів України від 13.09.2017 № 684 „Про затвердження Порядку ведення обліку дітей дошкільного, шкільного віку та учнів».

Постанова Кабінету Міністрів України від 10.04.2019 № 530 „Про затвердження Порядку організації діяльності інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти».

Постанова Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 № 800 „Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників».

Постанова Кабінету Міністрів України від 24.03.2021 № 305 „Про затвердження норм та Порядку організації харчування у закладах освіти та дитячих закладах оздоровлення та відпочинку».

Наказ Міністерства освіти і науки України від 21.11.2002 № 667 „Про затвердження Порядку встановлення плати для батьків за перебування дітей у державних і комунальних дошкільних та інтернатних навчальних закладах», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 06.12.2002 за№ 953/7241.

Наказ Міністерства освіти і науки України від 01.10.2010 № 912 „Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання».

Наказ Міністерства освіти і науки України, Міністерства економіки України,

Міністерства фінансів України від 23.07.2010 № 736/902/758 „Про затвердження порядків надання платних послуг державними та комунальними навчальними закладами», зареєстрований в Міністерстві юстиції України від 30.11.2010 за № 1196/18491.

Наказ Міністерства освіти і науки України від 06.10.2010 № 930 „Про затвердження Типового положення про атестацію педагогічних працівників», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 14.12.2010 за № 1255/18550.

Наказ Міністерства освіти і науки України від 04.11.2010 № 1055 „Про затвердження Типових штатних нормативів дошкільних навчальних закладів», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 23.11.2010 за № 1157/18452.

Наказ Міністерства освіти і науки України від 01.10.2012 № 1059 „Про затвердження Примірної інструкції з діловодства у дошкільних навчальних закладах».

Наказ Міністерства освіти і науки України від 20.04.2015 № 446 „Про затвердження гранично допустимого навчального навантаження на дитину у дошкільних навчальних закладах різних типів та форми власності», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 13.05.2015 за № 520/26965.

Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 24.03.2016 № 234 „Про затвердження Санітарного регламенту для дошкільних навчальних закладів», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 14.04.2016 за № 563/28693.

Наказ Міністерства освіти і науки України від 19.12.2017 № 1633 „Про затвердження примірного переліку ігрового та навчально-дидактичного обладнання для закладів дошкільної освіти».

Наказ Міністерства освіти і науки України від 26.12.2017 № 1669 „Про затвердження Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 23.01.2018 за № 100/31552.

Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.07.2018 № 776 „Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти».

Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.01.2020 № 54 „Про затвердження Порядку проведення моніторингу якості освіти», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 10.02.2020 за № 154/34437.

Наказ Міністерства освіти і науки України від 20.07.2020 № 931 „Про затвердження Порядку надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам», зареєстрований в Міністерстві юстиції України від 11.11.2020 за № 1119/35402.

Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.01.2021 № 33 „Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція».

Додаток Б

**Анкета для виявлення рівнів сформованості педагогічної майстерності
вихователів закладів дошкільної освіти та викладачів ЗВО**

Шановний колего! З метою визначення ролі педагогічної майстерності і реального стану сформованості педагогічної майстерності майбутніх фахівці дошкільної освіти просимо Вас відповісти на питання анкети. Анкета анонімна. Результати опитування будуть використані узагальнено. При відповіді на питання відзначте, будь ласка, обрану Вами відповідь та запишіть її в відведеному для цього місці.

Прізвище _____ Ім'я _____ По батькові _____

1. Місце роботи:

Ваша освіта: вища _____ середня _____
_____ назва _____ напрямок роботи _____

2. За якими програмами розвитку дитини Ви працюєте ?

Запишіть назву й авторів програм:

3. Якими навчальними посібниками, літературою Ви користуєтесь?

4. Які складові мають входити до педагогічної майстерності вихователя ЗДО?

5. Які професійні функції, на Ваш погляд, виконує вихователь дошкільного навчального закладу ? (проставте нумерацію по мірі убування їх значення):

- _ дидактичну;
- _ розвиваючу;
- _ психологічну;
- _ виховну;
- _ комунікативну;
- _ пізнавальну;
- _ духовну;
- _ компенсуючу;
- _ організаційну;
- _ креативну (творчу).

6. Які особистісні й професійно важливі якості повинен мати вихователь(перелічить,

будь ласка, не менше 7) _____

7. Які основні вимоги до вихователя висуває сучасність? _____
8. З якими труднощами, на Вашу думку, може зустрітися майбутній вихователь на практиці? _____
- Що, на Ваш погляд, містить поняття «педагогічна майстерність вихователя»?
9. У чому особливість Вашої професії? Чим вона Вас приваблює?
10. Пронумеруйте, будь ласка, мотиви вашої професійної діяльності (за ступенем значущості):
- задоволення від самого процесу педагогічної діяльності;
 - соціальні (прагнення принести користь суспільству);
 - матеріальні стимули;
 - досягнення високих результатів і майстерності в професійній діяльності.
11. Яким з видів мистецтв Ви володієте: _____
12. Які творчі здібності Ви маєте?
13. Що є найважливішим у роботі вихователя ЗДО?
14. Виходячи з вашого досвіду і спостережень, які професійно необхідні якості необхідні майбутньому вихователю? _____
15. Які якості особистості мають бути присутніми в майбутнього вихователя?
16. На Ваш погляд, цінність професії вихователя в (вказати):
17. Якими здібностями має володіти вихователь, який працює з дошкільниками?
18. Які професійні вміння є основою педагогічної роботи вихователя ЗДО?
19. Які дисципліни і види діяльності, на Ваш погляд, у освітньому процесі ЗВО сприяють формуванню педагогічної майстерності майбутнього вихователя ЗДО? (поставити по мірі убування значущості)
- __ педагогіка та психологія;
 - __ історія, загальна педагогіка та педагогіки дошкільної;
 - __ методики та технології навчання дітей дошкільного віку;
 - __ фахові дисципліни;
 - __ написання курсових робіт;
 - __ проходження педагогічної практики;
20. Що, на Ваш погляд, сприятиме формуванню педагогічної майстерності в ЗВО?

ЩИРО ВДЯЧНІ ЗА НАДАНІ ВІДПОВІДІ!

ДОДАТОК Б.2

**Анкета для виявлення рівнів сформованості педагогічної майстерності
вихователів закладів дошкільної освіти**

Шановний колего! Звертаємось до вас як до фахівця, оскільки нас цікавить ваша думка стосовно питання формування педагогічної майстерності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Анкета анонімна. Результати опитування будуть використані узагальнено.

Уважно прочитайте питання та дайте, відповіді на наступні питання:

Місце навчання: (місто, назва закладу)

Освітньо-кваліфікаційний рівень (бакалавр, магістр)_____

1. Що, на Ваш погляд, означає поняття «педагогічна майстерність»?

2. Що складає педагогічну майстерність вихователя ЗДО?

3. Які компоненти педагогічної майстерності викладачів ЗВО Ви можете назвати?

4. У чому, на Вашу думку, полягають особливості професійної діяльності вихователів ЗДО?

5. Чи може бути сформована повною мірою педагогічна майстерність вихователів у ЗДО? Обґрунтуйте свою відповідь.

6. Чому гуманістична спрямованість особистості має бути провідним компонентом професійної діяльності і педагогічної майстерності фахівця?

7. Головною метою роботи у ЗДО Ви вважаєте (обведіть кружечком обраний Вами варіант):

а) отримання диплому про вищу освіту;

б) отримання знань, умінь та навичок для подальшої професійної діяльності;

в)ваш варіант_____

8. Як Ви вважаєте, в чому полягає основна особливість діяльності вихователя дітей дошкільного віку?

ЩИРО ВДЯЧНІ ЗА НАДАНІ ВІДПОВІДІ!

ДОДАТОК Б.3

**Анкета для виявлення рівнів сформованості педагогічної
майстерності вихователів закладів дошкільної освіти**

Шановний колего! Звертаємось до вас як до фахівця, оскільки нас цікавить ваша думка стосовно питання формування педагогічної майстерності вихователів закладів дошкільної освіти. Анкета анонімна. Результати опитування будуть використані узагальнено.

Уважно прочитайте питання та дайте, відповіді на наступні питання:

1. На мою думку, метою професійної діяльності у ЗДО є... (Визначити за мірою значення для Вас):

- удосконалення педагогічної майстерності ___ ;
- удосконалення і отримання знань, умінь та навичок для подальшої професійної діяльності ___ ;
- розвиток професійних якостей ___ ;
- отримання категорії _____.

2. Чи плануєте у майбутньому змінити професію (обрати найбільш значуще для Вас):

- ___ знайти роботу не за фахом;
- ___ керівником гуртка дитячої діяльності;
- ___ консультантом у центрі розвитку дитини;
- ___ дитячим психологом у ЗДО.

3. Поняття «педагогічна майстерність вихователя закладу дошкільної освіти», це, на Вашу думку:

а) синтетичне поняття, яке охоплює й індивідуальні психологічні, і професійні риси, і знання свого предмета та методичних прийомів викладання;

б) цілісне динамічне інтегративне утворення особистості, гуманістично спрямованої, професійно компетентної, здатної до креативності, рефлексивності та ефективності взаємодії з дитячим та педагогічним колективами;

в) вияв високого рівня педагогічної діяльності;

г) ваш варіант _____

4. Чи має діяльність вихователя бути гуманною по відношенню до дітей дошкільного віку? Обґрунтуйте свою відповідь.

5. Якій з двох точок зору Ви надаєте перевагу:

_____ Педагогічна майстерність вихователя ЗДО залежить від глибини педагогічних знань, вміння навчати, володіння педагогічною технікою, наявності абстрактно-логічного мислення, за допомогою якого вирішуються всі протиріччя складного педагогічного процесу;

_____ Педагогічна майстерність вихователя ЗДО залежить від широкої освіченості, розуміння значення професії вихователя, наявності певних професійних та особистісних якостей, розвиненої емоційно-почуттєвої сфери та складається із визнання дитини як найвищої цінності, здібності відчувати душу кожної дитини, вчити її жити за законами Добра, Істини, Краси.

6. Визначте орієнтовний рівень (високий; середній; задовільний; не зовсім задовільний) Вашої педагогічної майстерності, стосовно її складових компонентів:

- гуманістична спрямованість (сформована на _____ рівні);
- професійна компетентність (сформована на _____ рівні);
- педагогічні здібності (сформовані на _____ рівні);
- педагогічна техніка (сформована на _____ рівні).

7. Спираючись на власний професійний досвід у ЗДО, зазначте, будь ласка, наскільки актуальною є для Вас проблема формування педагогічної майстерності фахівця в галузі дошкільної освіти під час:

- _____ першорядно важлива;
- _____ суттєво важлива;
- _____ почасти важлива;
- _____ не вважаю значущою;
- _____ не замислювались.

8. На вашу думку, які функції виконує в освітньо процесі вихователь ЗДО? (Поставити порядкові номери відповідей за їх значимістю):

- _____ дидактичну;
- _____ розвиваючу;
- _____ психологічну;
- _____ виховну;
- _____ комунікативну;
- _____ пізнавальну;
- _____ духовну;

- _____ компенсуючу;
- _____ організаційну;
- _____ креативну (творчу).

9. Оцініть, будь ласка, за десятибальною шкалою ступінь впливу різних заходів на формування Вашої педагогічної майстерності:

- семінари _____ балів;
- конференції _____ балів;
- круглі столи _____ балів;
- спецкурси _____ балів;
- Ваш варіант _____ балів;

10. Яких професійно значущих знань Вам бракує під час професійної діяльності в закладі дошкільної освіти? (Зазначте їх рангове місце):

- _____ знань з дошкільної педагогіки та психології;
- _____ знань з методик та технологій навчання дітей дошкільного віку;
- _____ знань вікових та індивідуальних особливостей дітей дошкільного віку;
- _____ знань методів, засобів та прийомів роботи з дошкільниками.

11. На Вашу думку, яке із нижче перерахованих умінь сформовано в Вас найкраще:

- _____ зацікавити дітей на заняттях;
- _____ проводити бесіди виховного характеру;
- _____ організовувати дитячий колектив;
- _____ організовувати фронтальні, групові та самостійні ігри дітей дошкільного віку;
- _____ керувати діяльністю дітей;
- _____ підготувати і провести виховний захід;
- а також

12. Що, на Ваш погляд, необхідно зробити в ЗДО для підвищення якості професійної діяльності вихователів? (Обрати один із варіантів):

- _____ посилити гуманістичну і практичну спрямованість професійної діяльності;
- _____ більше часу відвести на самоудосконалення вихователів ЗДО.

13. Які, на Вашу думку, професійно значущі якості необхідні вихователю? (Перелічити, будь ласка, не менше 7):

14. Оцініть за десятибальною шкалою рівень сформованості у Вас таких якостей:

- толерантність _____;
- розвинена емоційно-почуттєва сфера _____;
- логічне мислення _____;
- комунікабельність _____;
- інтелігентність _____;
- відповідальність _____;
- висока моральність _____;
- ерудиція _____;
- оптимізм _____;
- емпатія _____;
- гуманність _____;
- рефлексія _____.

15. Які педагогічні знання Вам необхідні для досягнення значних результатів у роботі з дошкільниками?

16. Які педагогічні здібності є значущими для вихователя закладу дошкільної освіти?

17. Чи вважаєте Ви, що педагогічна майстерність вихователя потребує постійної роботи над собою ? (Визначте найбільш значущий для Вас варіант):

- _____ так, потрібно постійне самовдосконалення як особистісне, так і професійне;
- _____ навіщо, я протягом п»яти років навчання і так забагато працював (-ла).

Дякуємо Вам за співпрацю!

ДОДАТОК В

**«Самодіагностика рівня сформованості професійної майстерності»
(для вихователів ЗДО КГ та ЕГ на початку експерименту - перший зріз)**

Шановний студент! Просимо Вас взяти участь у педагогічному дослідженні. Ми гарантуємо використовувати інформацію, отриману від Вас, тільки з метою поліпшення процесу професійної діяльності вихователів закладів дошкільної освіти.

Мотиваційно-цільовий компонент готовності до оволодіння професійною майстерністю вихователів дошкільних навчальних закладів

1. Що у професійній підготовці важливо особисто для Вас?

Оцініть знаком «+» за 9-бальною шкалою наступні судження: (з 9 по 7 найвищий, з 6 – 4 середній, 3-1 – низький показники)

Судження	9	8	7	6	5	4	3	2	1
- одержання вищої освіти									
- престиж особистої участі в житті ЗДО									
- продовження традицій сім'ї									
- набуття нових знань									
- успіхи в навчанні, високі оцінки									
- професійна діяльність									
- спілкування з педагогами, з батьками дітей груп, з цікавими людьми									
- творче самовираження і самоствердження особистісного потенціалу									
- підвищення власної загальної культури									
- самовизначення, пошук свого «професійного - Я» і місця в житті									

2. Які Ваші цінності та установки на найближче майбутнє (проранжуйте за ступенем значущості для Вас від 9 – найважливішого до 1 – незначного):

Цінності та установки	Ранг
- матеріальний достаток, життєвий комфорт	
- здоров'я	
- бажання працювати в обраній професійній сфері	
- професійна кар'єра (успіх, досягнення, професійний ріст)	

- любов дітей	
- опора на духовні традиції свого народу	
- сумлінність і компетентність у виконанні своїх професійних обов'язків	
- уміння заробляти гроші	
- родина	
- любов	
- визнання і повага інших людей	
- почуття власного достоїнства, самоповага	
- особиста відповідальність за свої успіхи і досягнення	
- патріотична життєва позиція	

3. Прочитайте наступні судження про вибір професії та й оцініть, наскільки кожне з них співвідноситься з Вашим вибором професії.

Поставте «+» напроти кожного судження в тому стовпчику, що відповідає Вашій точці зору: «так (3)»; «скоріше так, ніж ні(2)»; «скоріше ні, ніж так(1)»; «ні (0)».

	3	2	1	0
<u>Судження про професію вихователя ЗЛО</u>				
Моя професія дозволяє приносити користь суспільству, дозволяє вкласти свій внесок у майбутнє країни				
Самоствердження мене як фахівця в обраній професії є основою для реалізації мого педагогічного потенціалу				
Моя майбутня професія високо цінується моїми рідними				
Професія:				
- пробуджує у мене інтерес до пошуку рішення актуальних проблем у галузі дошкільної освіти				
- розвиває розумову діяльність, формує мій світогляд				
- активізує мої творчі й педагогічні здібності				
- дозволяє удосконалювати психолого-педагогічні знання				
- дає можливість мені бути гарною мамою/ татом для своїх дітей				
- дає можливість відбутися моїй професійній кар'єрі				
- дозволяє мати стабільну і цікаву роботу вихователя				
- дає мені право належати до соціальної групи педагогічної інтелігенції				

- морально-етична поведінка										
- прагнення досягти найвищих результатів у педагогічній діяльності										
- прагнення бути взірцем для вихованців										
- вміння бути переконливим										
- уміння бачити позитивні якості кожної дитини										

6. Відповісти, будь ласка, на питання:
 Яку професійно важливу літературу Ви читаете? _____

Участь у міжнародних науково-практичних конференцій та семінарах

COLLECTION OF SCIENTIFIC PAPERS
SCIENTIA

CERTIFICATE OF PARTICIPATION

Certificate provides at least a 0,1 ECTS credits to awarded participants for being involved

Oksana Titenko

participated in the III International Scientific and Theoretical Conference
**MODERNIZATION OF TODAY'S SCIENCE:
EXPERIENCE AND TRENDS**

Scan the code to get access to the conference proceedings

February 24, 2023
Singapore, Republic of Singapore

The conference is included in the Academic Resource Index ResearchBib catalog and UKRISTEI catalog (Certificate № 08 dated January 9th, 2023);

Head of the European Scientific Platform
Chairman of the Organizing committee
MARIIA HOLDENBLAT

Conference proceedings are publicly available under terms of the Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КЗ «НІКОПОЛЬСЬКИЙ ФАХОВИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ» ДОР»

СЕРТИФІКАТ

№ 000154/с-2022
засвідчує, що

Тітенко Оксана Миколаївна
взяв (взяла) участь у роботі I Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції
«ОСВІТА XXI СТОЛІТТЯ: АКСІОЛОГІЧНИЙ ВИМІР»
Кількість годин: 6 годин/0,2 кредитів ECTS

02 грудня 2022 року, м. Нікополь

В.о. директора коледжу,
кандидат психологічних наук

Наталія ШЕВЯКОВА

Навчально-методичний посібник «Використання інноваційних технологій для самовдосконалення вихователів закладів дошкільної освіти в професійній діяльності»

Використання інноваційних технологій для самовдосконалення вихователів закладів дошкільної освіти в професійній діяльності

Чернігів 2023р.

УДК 378.14.032

Рецензенти:

Запорожченко Т. П. – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти, Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка;

Кутеньова Н. Б. – консультант КУ «Центр професійного розвитку педагогічних працівників Чернігівської міської ради».

Використання інноваційних технологій для самовдосконалення вихователів закладів дошкільної освіти в професійній діяльності / упорядники: Кошель А. П., Кошель В. М., Олексієнко В. В., Тітенко О. М. навч.-метод. посіб. для педагогів і керівників закладів дошкільної освіти, здобувачів спеціальності 012 «Дошкільна освіта», викладачів закладів вищої освіти, працівників системи після дипломної освіти. Чернігів. ФОП Баликіна С.М. 2023. 230 с.

У посібнику проаналізовано загальні інноваційні тенденції в контексті євроінтеграційних і глобалізаційних світових процесів у сфері вищої, зокрема педагогічної, освіти. Проаналізовано науково-педагогічна література з означеної проблеми. Зосереджено увагу на сучасних освітніх технологіях формування професійної компетентності й педагогічної майстерності здобувачів вищої освіти спеціальності 012 «Дошкільна освіта» та педагогів ЗДО.

Навчальне видання рекомендовано для педагогів і керівників закладів дошкільної освіти, здобувачів спеціальності 012 «Дошкільна освіта», викладачів закладів вищої освіти, працівників системи після дипломної освіти.

© Кошель А.П., Кошель В.М., Олексієнко В.В., Тітенко О.М. 2023.

ЗМІСТ

	Стор.
ПЕРЕДМОВА	6
РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	9
1.1. Формування педагогічної майстерності вихователів закладу дошкільної освіти в процесі професійної діяльності як науково-практична проблема ...	9
1.2. Інноваційні підходи у сучасному освітньому просторі закладу дошкільної освіти.....	20
1.3. Впровадження освітніх інновацій в системі дошкільної та вищої освіти	24
1.4. Структура педагогічної майстерності вихователя закладу дошкільної освіти	55
1.5. Особливості формування педагогічної майстерності в освітньому процесі закладів дошкільної освіти	62
1.6. Готовність педагога до інноваційної професійної діяльності в закладі дошкільної освіти	68
РОЗДІЛ ІІ. ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИ САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	70
2.1. Інноваційні методи навчання для педагогів (групові тренінги, мозкова атака, метод синектики, метод вільних асоціацій, метод кейсів тощо).....	72
2.2. Технології розвитку критичного мислення	

педагогів.....	77
2.3. Синанон-метод як ефективний засіб підготовки педагогів ЗДО до професійної діяльності в системі «Людина-людина».....	86
2.4. Особливості використання педагогічних технологій в ЗДО.....	85
2.5. STREAM-освіта як інноваційний підхід до розвитку базових компетенцій педагогів ЗДО.....	93
РОЗДІЛ ІІІ. ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЗДО.....	95
3.1. Перспективи та проблеми впровадження нових освітніх технологій у сучасній освіті	95
3.2. Методичні рекомендації щодо формування готовності до інноваційної діяльності вихователів ЗДО.....	96
3.3. Діагностичний інструментарій виявлення готовності вихователів ЗДО до інноваційної діяльності.....	103
3.4. Зразки різних форм методичного навчання щодо формування інноваційної компетентності вихователів ЗДО..	117
РОЗДІЛ ІV. ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ВИХОВАТЕЛЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	139
4.1. Педагогічна майстерність вихователя, її структура..	139
4.2. Професійна етика вихователів ЗДО.....	173
4.3. Конфлікти в професійній діяльності педагогів закладів дошкільної освіти.....	183
4.4. Педагогічна взаємодія з батьками дітей раннього та дошкільного віку.....	191
ПІСЛЯМОВА.....	208
ЛІТЕРАТУРА.....	209
ДОДАТКИ.....	225

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ

КОШЕЛЬ АННА ПАВЛІВНА

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри дошкільної та початкової освіти
Національного університету «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка.

КОШЕЛЬ ВІТАЛІЙ МИКОЛАЙОВИЧ

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри дошкільної та початкової освіти
Національного університету «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка.

ОЛЕКСІЄНКО ВІКТОРІЯ ВІКТОРІВНА

викладач кафедри дошкільної та початкової освіти,
Національного університету «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка.

ТІТЕНКО ОКСАНА МИКОЛАЇВНА

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Національного університету «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка.

«Використання інноваційних технологій для самовдосконалення вихователів закладів дошкільної освіти в професійній діяльності»

Навчально-методичний посібник для педагогів і керівників закладів
дошкільної освіти, здобувачів спеціальності 012 «Дошкільна освіта»,
викладачів закладів вищої освіти, працівників після дипломної освіти.

Підписано до друку 19.12.2023 р. Формат 60x90/16

Обсяг 4,1 друк. арк.

Наклад 10 прим. Зам. № 1289

ФОП Баликіна С.М.
м. Чернігів, пров. 1-го Травня, 2а
Тел.: (046) 610-424
0462print@ukr.net